

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi huumausainelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi huumausainelakia.

Esitys kytkeytyy pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitteisiin hyvinvoinnin edistämisestä ja eriarvoisuuden vähentämisestä.

Esityksessä ehdotetaan, että hampukasvit, jotka sisältävät delta-9-tetrahydrokannabinolia tai sen huumausaineeksi luokiteltuja isomeerejä, määritettäisiin huumausaineeksi. Huumausaineella ei kuitenkaan tarkoitettaisi hampun siemeniä, jotka ovat erillään kukinnosta.

Huumausainelain muutoksella selkiytettäisiin hampun viljelyn asemaa. Hampun viljely edellyttäisi etukäteen tehtävää ilmoitusta Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle, ja viljeltävän hampulajikkeen olisi oltava tukikelpoinen asiaa koskevan Euroopan unionin lainsäädännön nojalla. Viljely olisi sallittua vain kuidun tai siemenen tuottamiseksi, minkä lisäksi viljelylle säädettäisiin esimerkiksi viljelmän pinta-alaa koskevia edellytyksiä. Hampun viljely käytettäväksi huumausaineena taikka huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa olisi jatkossakin kiellettyä.

Hampun kasvinjalostus säädettäisiin luvanvaraiseksi. Lupaa haettaisiin Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta, ja luvan saamisen edellytyksenä olisi muun muassa se, että toiminnan tarkoituksena on uusien hampulajikkeiden kehittäminen ja niiden hakeminen kasvilajikeluetteluun. Lisäksi toiminnan olisi oltava asianmukaisesti järjestettyä ja toimijalla olisi oltava ammattitaitoinen henkilökunta ja toiminnassa tarvittavat tilat, alueet ja laitteet. Ruokaviraston olisi pyydettäessä annettava Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle lausunto lupahakemuksesta ja luvan myöntämisen edellytysten täyttymisestä.

Hampun viljelyä ja kasvinjalostusta koskevien säännösten rikkominen tulisi rangaistavaksi huumausainelakirikkomuksena, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
PERUSTELUT.....	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
2.1 Nykytila.....	3
2.1.1 Lainsäädäntö	3
2.1.2 Käytäntö	5
2.2 Nykytilan arviointi	6
3 Tavoitteet	7
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	8
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	8
4.2 Pääasialliset vaikutukset	8
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	8
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	9
4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	9
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	9
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	9
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot.....	10
6 Lausuntopalaute	11
7 Säännöskohtaiset perustelut	12
8 Lakia alemman asteinen sääntely.....	21
9 Voimaantulo.....	21
10 Toimeenpano ja seuranta	21
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	22
11.1 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate	22
11.2 Henkilötietojen suoja	22
11.3 Elinkeinovapaus	23
Laki huumausainelain muuttamisesta	25

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Hallituksen esitys kytkeytyy pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman strategiseen kokonaisuuteen 3.6 ”Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi” ja siinä mainittuihin tavoitteisiin hyvinvoinnin edistämisestä ja eriarvoisuuden vähentämisestä. Hallitusohjelman tavoitteena on muun muassa riippuvuuksien vähentäminen ja nuorten päihteiden käyttöön puuttuminen.

Esityksen valmisteluun ovat johtaneet myös valvontaviranomaisten tunnistamat tarpeet selkiyttää hampun viljelyn asemaa. Lisäksi kiinnostus hampukasvia kohtaan on kasvanut sekä maailmanlaajuisesti että Suomessa, mutta raja laillisen ja kielletyn hampunviljelyn välillä ei ole riittävän selvä.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä. Valmistelua varten ei ole perustettu erillistä työryhmää, mutta esitystä on valmisteltu yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen, jäljempänä *Fimea*, kanssa.

Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros ensimmäisen kerran 18.3.—3.5.2021. Kyseisessä esitysluonnoksessa ehdotettiin hampun viljelyä koskevan sääntelyn lisäksi myös muita muutoksia huumausainelakiin (373/2008), jäljempänä myös *laki*. Lausuntopalautteen perusteella todettiin hampun sääntelyn vaativan vielä jatkovalmistelua, minkä vuoksi hampukokonaisuus päätettiin eriyttää hallituksen esityksen muista osista. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi huumausainelain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta (HE 29/2022 vp) annettiin maaliskuussa 2022.

Hampun viljelyä koskevasta esitysluonnoksesta järjestettiin uusi lausuntokierros ###. Lausuntoaika oli normaalia lyhyempi, sillä esitysluonnoksessa ehdotettu sääntely pohjautui aiemmin lausuntokierroksella olleeseen esitysluonnokseen. Lausuntoja saatiin yhteensä ### taholta. Lausuntopalautteesta on laadittu erillinen lausuntoyhteenveto, ja lausuntopalautetta käsitellään jäljempänä jaksossa 6.

Lausuntoyhteenveto ja muut hallituksen esitystä koskevat asiakirjat ovat saatavissa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnisteella STM151:00/2021.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Nykytila

2.1.1 Lainsäädäntö

Huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa määritellään, mitä huumausaineilla tarkoitetaan huumausaineella. Huumausaineita ovat ensinnäkin 5 kohdan a ja b alakohdan mukaan aineet, kasvit ja valmisteet, joista määrätään Yhdistyneiden kansakuntien huumausaineyleissopimuksissa. Näitä ovat New Yorkissa 30 päivänä maaliskuuta 1961 tehty vuoden 1961 huumausaineyleissopimus (SopS 43/1965) muutettuna Genevessä 25 päivänä maaliskuuta 1972 tehdyllä vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen muuttamisesta koskevalla pöytäkirjalla (SopS 42/1975), jäljempänä *vuoden 1961 huumausaineyleissopimus*, Wienissä 21 päivänä helmikuuta 1971 tehty psykotrooppisia aineita koskevaa yleissopimus (SopS 60/1976), jäljempänä *psykotrooppisia aineita koskeva vuoden 1971 yleissopimus*, sekä Wienissä 20 päivänä joulukuuta 1988 huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehty Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus (SopS 44/1994). Jäljempänä näistä käytetään myös yhteisesti nimitystä *huumausaineyleissopimukset*.

Luonnos

Huumausaineella tarkoitetaan huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan d alakohdassa kat-kasvia (*Catha edulis*), meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja ja Psilosybe-sieniä sekä huumaantumistarkoituksessa käytettäviä kasvijuauheita, -rouheita ja -valmisteita, jotka sisältävät dimetyylyltryptamiinia. (Huom.: säännös on kirjoitettu siinä muodossa kuin se on eduskunnan vastauksessa EV 50/2022 vp.)

Huumausainelain 3 §:n 7 kohdan huumausainelaisissa tarkoitetaan huumausaineen valmistuksella tuotantoa lukuun ottamatta kaikkia menetelmiä, joilla huumausaineita voidaan aikaansaada, sekä puhdistamista ja huumausaineen muuntamista toiseksi huumausaineeksi.

Huumausainelain 7 §:ssä säädetään eräiden kasvien ja sienien viljelykiellosta. Pykälän 1 momentin mukaan kat-kasvin, Psilosybe-sienien ja kokapensaasien viljely on kielletty, ja 2 momentin mukaan opiumiunikon, hampun ja meskaliinia sisältävien kaktuskasvien viljely käytettäväksi huumausaineena taikka huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa on kielletty.

Huumausainelain 9 §:n 1 momentin mukaan Fimea voi myöntää luvan huumausaineen valmistukseen, Suomeen tuontiin, Suomesta vientiin ja käsittelyyn. Pykälän 3 momentti sisältää informatiivisen viittauksen, jonka mukaan valmistusluvasta säädetään 12 §:ssä. (Huom.: säännös on kirjoitettu siinä muodossa kuin se on eduskunnan vastauksessa EV 50/2022 vp.)

Huumausainelain 21 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan Fimea voi peruuttaa huumausainelain nojalla annetun luvan määrääjäksi tai kokonaan, jos luvan myöntämiselle 9 ja 11 §:ssä säädettyjä edellytyksiä ei enää ole olemassa.

Huumausainelain 28 §:n 1 momentin mukaan huumausaineiden käsittelyyn oikeutetut ovat velvollisia toimittamaan hävitettäväksi kaikki huumausaineiksi luokitellut lääkkeet ja muut huumausaineet, joilla ei ole enää huumausainelaisissa sallittua käyttöä. Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettujen aineiden ja valmisteiden hävittämistä saa tehdä vain vaarallisen jätteen käsittelylaitoksessa. Tällöin on noudatettava jätelain (646/2011) ja ympäristönsuojelulain (527/2014) säännöksiä vaarallisen jätteen hävittämisestä. Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentista poiketen 3 §:n 1 momentin 5 kohdan e alakohdassa tarkoitettujen huumausaineiden, joiden teollisen käytön valtioneuvosto on hyväksynyt, hävittämiseen sovelletaan jätelain ja ympäristönsuojelulain säännöksiä.

Huumausainelain 36 §:n 1 momentin mukaan Fimean määräämällä, sen palveluksessa olevalla tarkastajalla on oikeus tarkastaa tiloja, joissa huumausainetta, huumausaineen lähtöainetta tai kuluttajamarkkinoilta kiellettyä psykoaktiivista ainetta tuotetaan, valmistetaan, varastoidaan, säilytetään tai muulla tavoin käsitellään. Tarkastusoikeus koskee myös Fimean lupa- ja valvontatoiminnan piiriin kuuluvaa ennakkotarkastusta luvan myöntämisen edellytysten toteamiseksi.

Huumausainelain 47 §:ssä säädetään huumausainelakirikkomuksena rangaistavaksi eräät teot, jotka ovat lähinnä huumausainelain mukaisten velvollisuuksien laiminlyöntejä. Ne ovat rangaistavia tahallisenä tai huolimattomuudesta tehtynä, ja seuraamuksena on sakkorangaistus. Teko tuomitaan huumausainelakirikkomuksena, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Huumausainerikoksista säädetään rikoslain (39/1889) 50 luvussa.

Huumausainelain 49 §:n 1 momentin mukaan huumausainelain 12—15 §:n ja 17 §:n sekä sisäkaupan lähtöaineasetuksen ja ulkokaupan lähtöaineasetuksen perusteella annettuun päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. (Huom.: säännös on kirjoitettu siinä muodossa kuin se on eduskunnan vastauksessa EV 50/2022 vp.)

2.1.2 Käytäntö

Hampun viljely

Hampulla (*Cannabis sativa L*) on lukuisia eri lajikkeita. Huumausainekäytössä yleisissä lajikkeissa, erityisesti niiden kukinnossa, on runsaasti delta-9-tetrahydrokannabinolia, jäljempänä *delta-9-THC*, joka pääosin vastaa kasvin päihdyttävistä ominaisuuksista ja joka isomeereineen on määritelty huumausaineeksi psykotrooppisia aineita koskevassa vuoden 1971 yleissopimuksessa. Jäljempänä delta-9-THC:stä ja sen isomeereistä käytetään lyhennettä THC.

Lisäksi on hamppulajikkeita, joiden THC-pitoisuus on hyvin alhainen. Tällaisia lajikkeita viljellään yleensä kasvin tuottaman öljypitoisen siemenen tai hamppukuidun vuoksi. Kuitenkin minkä tahansa hamppulajikkeen viljely käytettäväksi huumausaineena taikka huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa on huumausainelain 7 §:n 2 momentin mukaan kielletty. Kielto pohjautuu vuoden 1961 huumausaineyleissopimukseen. Vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen 28 artiklan 2 kohdan mukaan yleissopimusta ei sovelleta kannabiskasvin viljelyyn yksinomaan teollisia (kuidut ja siemenet) tai puutarhaviljelytarkoituksia varten.

Hampusta voi tuottaa kuitua, puumaista päistärettä ja siementä. Siementä tai siitä valmistettua hamppuproteiinia käytetään esimerkiksi elintarvikkeissa sellaisenaan. Lisäksi siemenestä puristettua hamppuöljyä käytetään elintarvikkeissa, eläinten lisärehuna tai esimerkiksi kosmetiikassa. Hampun varren kuitua ja puumaista päistärettä on käytetty paitsi historiallisesti tekstiilien valmistamiseen, myös esimerkiksi eristeaineiden valmistuksessa sekä kuivikkeiden ja kateaineiden tuottamiseen. Muualla Euroopassa kuitua on viime vuosina käytetty pääasiassa paperiteollisuuden tuotteissa ja rakennusten eristämässä.

Tiettyjä hamppulajikkeita on Suomessakin mahdollista viljellä laillisesti kuidun ja siemenen tuottamiseksi, ja tällaiseen viljelyyn on mahdollista saada EU:n maataloustukea. Maataloustuen saamisen edellytyksistä säädetään jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/2115, jäljempänä *suunnitelma-asetus*, sekä sen nojalla annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115 täydentämisestä lisävaatimuksilla eräille tukitoimityypeille, jotka jäsenvaltiot täsmentävät mainitun asetuksen mukaisissa, vuosia 2023–2027 koskevissa YMP:n strategiasuunnitelmissaan, sekä säännöillä, jotka koskevat hyvää maatalous- ja ympäristökuntoa koskevassa toimenpidevaatimuksessa (GAEC-toimenpidevaatimus) 1 mainittua osuutta annetussa komission delegoidussa asetuksessa (EU) 2022/126, jäljempänä *suunnitelma-asetuksen täydentämisasetus*. Maataloustuen saaminen hampun viljelylle edellyttää esimerkiksi, että käytettyjen lajikkeiden THC-pitoisuus on enintään 0,3 prosenttia ja että lajikkeet on lueteltu neuvoston direktiivin 2002/53/EY 17 artiklan mukaisesti julkaistussa viljelykasvilajien yleisessä lajikeluettelossa sen vuoden 15 päivänä maaliskuuta, jonka osalta tuki myönnetään.

Suomessa hamppua viljellään nykyisin suhteellisen vähän, noin 2 000 hehtaarilla. Vuonna 2021 jätettiin 232 hampun viljelyä koskevaa tukihakemusta, ja suurin osa viljelijöistä haki tukea öljyhampun viljelyyn eli hampun siemenen tuotantoon.

Euroopan unionin tuomioistuin on todennut ratkaisussaan C-462/01 Hammarsten, että EU:ssa sallitun hampun viljelyä ja hallussapitoa ei saa kokonaan kieltää kansallisella huumausainelainsäädännöllä.

Lisäksi esimerkiksi ratkaisussaan C-207/08 Babanov tuomioistuin katsoi, että yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä sekä asetusten (ETY) N:o 2019/93, (EY) N:o 1452/2001, (EY) N:o 1453/2001, (EY) N:o 1454/2001, (EY) N:o 1868/94, (EY) N:o 1251/1999, (EY) N:o 1254/1999, (EY) N:o 1673/2000, (ETY) N:o 2358/71 ja (EY) N:o 2529/2001 muuttamisesta 29.9.2003 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 1782/2003 on tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka vaikutuksesta mainitussa asetuksessa tarkoitetun kuiduntuotantoon tarkoitetun hampun viljely ja hallussapito on kokonaan kiellettyä. Yhteisön oikeus on ratkaisun mukaan esteenä sille, että jäsenvaltion tuomioistuin soveltaa kansallista lainsäädäntöä, jonka vaikutuksesta mainitussa asetuksessa tarkoitetun kuiduntuotantoon tarkoitetun hampun viljely ja hallussapito on kiellettyä asetuksen N:o 1782/2003 vastaisesti.

Toisaalta myös sallittujen hamppulajikkeiden viljelylle on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 soveltamissäännöistä yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän, maaseudun kehittämistoimenpiteiden ja täydentävien ehtojen osalta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 809/2014 36 artiklan 6 kohdassa todetusti mahdollista säätää kansallisesti ennakokohyväksyntäjärjestelmä. Tämä johtuu siitä, että lajikkeesta riippumatta hamppuun ja sen sisältämiin kannabinoideihin kohdistuu vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen, psykotrooppisia aineita koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen ja huumausaineluokitteluiden myötä erityisiä valvontavelvoitteita.

Hampun kasvinjalostus

Kasvinjalostus perustuu kasvien perinnöllisen vaihtelun hyödyntämiseen ja parhaiden yksilöiden sekä vanhemmaislinjojen valintaan. Kasvinjalostajien tekemän valintatyön ja risteytysten tavoitteena on tuottaa ominaisuuksiltaan uusia, entistä parempia lajikkeita. Tavoiteltavia ominaisuuksia ovat esimerkiksi suuri sadon määrä ja hyvä laatu tai parempi taudinkestävyys.

Kasvinjalostajat kasvattavat, risteyttävät ja valitsevat jalostuksen lähtömateriaalina olevia kasveja sekä testaavat niiden viljelyominaisuuksia ja lisäävät niiden siemeniä. Uuden lajikkeen jalostaminen kestää kasvilajista ja jalostustavoista riippuen 10—15 vuotta. Kasvinjalostajina toimivat esimerkiksi toimintaan keskittyneet yritykset, tutkimuslaitokset ja yliopistot. Kasvinjalostajalla on mahdollisuus rekisteröidä ja suojata uusi lajike kansallisella tai EU:n kasvinjalostajanoikeudella, jonka nojalla kasvinjalostaja voi saada korvausta lajikkeen viljelystä.

Hampua on jalostettu Suomessa vain vähän. Suomen kansalliseen kasvilajikeluetteloon on tällä hetkellä hyväksytty yksi öljyhamppulajike, Finola, joka on jalostettu Suomessa. Lajike hyväksyttiin kasvilajikeluetteloon vuonna 2003. Se on tällä hetkellä ainoa Suomessa viljelyssä oleva öljyhamppulajike, ja sitä viljellään siemensadon tuottamiseksi. Sen viljelyala on lajikkeen edustajan mukaan noin 65 % öljyhamppun viljelyalasta Euroopassa. Lisäksi lajiketta viljellään esimerkiksi Kanadassa. Suuri osa Finola-lajikkeen sertifioidusta siemenestä tuotetaan Suomessa. Yksi uusi jalostuslinja oli virallisissa lajikekokeissa Suomessa kesällä 2021.

2.2 Nykytilan arviointi

Voimassa olevan 3 §:n 1 momentin 5 kohdan a alakohdan mukaan huumausaineella tarkoitetaan vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen listoihin I—IV kuuluvia aineita ja valmisteita. Vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan kannabis tarkoittaa kannabiskasvin kukkivia tai hedelmiä kantavia latvoja (lukuun ottamatta siemeniä ja lehtiä, kun ne eivät ole

latvojen mukana), joista hartsia ei ole poistettu, mitä tahansa nimikettä niistä käytetäänkin. Kannabiskasvilla tarkoitetaan saman artiklan 1 kohdan c alakohdassa mitä tahansa *Cannabis*-sukuista kasvia. Vaikka vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen mukainen kannabiksen määritelmä on varsin kattava, se ei pidä sisällään hampukasvin lehtiä silloin, jos ne eivät ole latvojen mukana. Näin on huolimatta siitä, että lehdet sisältäisivät THC:tä.

THC on kuitenkin määritelty huumausaineeksi psykotrooppisia aineita koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen listoissa. Näin ollen hampukasvista tehty kasvirouhe, jossa on THC:tä, on rikostutkinnassa ja oikeuskäytännössä katsottu huumausaineeksi riippumatta siitä, mitä kasvosia rouheessa on käytetty. Kannabiskasvattamolta tutkittaessa esitutkinnan kohteena on puolestaan käytännössä ollut vain hampukasvin ylin kolmannes. Tätä osaa kasvista, jossa on selvästi suurin THC-pitoisuus, on Suomessa kutsuttu marihuanaksi.

Voimassa olevan huumausainelain mukaan hampun viljely on kielletty käytettäväksi huumausaineena taikka huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa. Huumausainelaisissa ei kuitenkaan ole erikseen säädetty, millä edellytyksin hampun viljely on sallittua. Hampukasviin, mukaan lukien lehtiin, sovelletaan vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen 2 artiklan 7 kohdan mukaan 22 ja 28 artikloissa määrättyjä valvontatoimenpiteitä. Kuitenkin 28 artiklan 2 kohdan mukaan yleissopimuksen mukaisia valvontamekanismeja ei sovelleta kannabiksen viljelyyn teollisiin käyttötarkoituksiin (kuitu ja siemen). Koska hampun viljely on ollut sallittua mutta viljelyn käyttötarkoitusta ei ole kansallisessa lainsäädännössä rajattu kuidun ja siemenen tuottamiseen, on syntynyt vaihtelevaa oikeuskäytäntöä siitä, millainen viljely ja sadon hyödyntäminen on sallittua. Ei ole myöskään yleisesti riittävän hyvin tiedossa, että vuoden 1961 huumausaineyleissopimus rajoittaa myös sallitusta viljelmästä saatavan sadon käyttötarkoituksia.

Vuoden 1961 yleissopimuksen mukaan huumausaineena valvotaan kannabista, kannabisuutteita ja -tinktuuroita ja kannabishartsia, jotka on lueteltu vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen listoissa huumausaineista. Näiden lisäksi psykotrooppisia aineita koskevan vuoden 1971 yleissopimuksella on otettu huumausaineena valvontaan ja hampun sisältämä THC. Tämän vuoksi sopimusosapuolilla on velvollisuus toteuttaa parhaaksi katsomiaan valvontamenettelyjä näiden huumausaineiden laittoman tuonnin, viennin, valmistuksen, levittämisen ja käytön estämiseksi.

Epäselvyyttä aiheuttaa lisäksi se, että hampun kasvinjalostuksen edellytyksistä ei säädetä voimassa olevassa huumausainelaisissa tai muualla lainsäädännössä. Oikeuskäytäntö on ollut hajanaista sen suhteen, millaista toimintaa on pidetty hampun kasvinjalostuksena.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on selkiyttää hampun viljelyn asemaa ja sadon sallittuja käyttötarkoituksia. Tällä tavoin pyritään ehkäisemään hampun viljelyä käytettäväksi huumausaineena ja samalla turvaamaan sellaisten viljelijöiden asemaa, jotka viljelevät hampua laillisesti elinkeinotoiminnassa.

Lisäksi tavoitteena on, että hampun kasvinjalostus olisi sallittua mutta kuitenkin säänneltyä siten, että voitaisiin varmistua, että jalostustoiminnan todellisena tarkoituksena on uusien hampupalajikkeiden kehittäminen ja niiden hakeminen siemenlain 8 §:ssä tarkoitettuun kasvilajikeluetteloon. Suomen viljelyolosuhteet poikkeavat muun Euroopan viljelyolosuhteista muun muassa lyhyemmän kasvukauden vuoksi. Tämän vuoksi on tarpeen voida jatkossakin jalostaa nimenomaan Suomen oloihin soveltuvia hampupalajikkeita.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että hamppu, joka sisältää THC:tä, määriteltäisiin huumausaineeksi. Huumausaineella ei kuitenkaan tarkoitettaisi hampun siemeniä, jotka ovat erillään kukinnosta.

Esityksessä ehdotetaan, että hampun viljely säädettäisiin ilmoituksenvaraiseksi. Viljelijän olisi tehtävä Fimealle etukäteen ilmoitus hampun viljelystä riippumatta siitä, aikooko hän hakea viljelyyn EU:n maataloustukea vai ei. Sallittua olisi viljellä vain tukikelpoista siementä, ja viljely olisi sallittua vain kuidun tai siemenen tuottamiseksi. Lisäksi viljelylle säädettäisiin esimerkiksi viljelmän pinta-alaa koskevia edellytyksiä. Hampun viljely käytettäväksi huumausaineena taikka huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa säilyisi jatkossakin kiellettyinä.

Viljelijän olisi myös pidettävä kirjaa viljelemästään hampusta sekä annettava Fimealle vuosittain tammikuun loppuun mennessä ilmoitus edellisen vuoden aikana viljelystä, varastoidusta, käytetystä ja hävitetystä hampusta sekä viljelyn hampun käyttötarkoituksista.

Hampun kasvinjalostus säädettäisiin luvanvaraiseksi. Lupaa haettaisiin Fimealta, ja luvan saamisen edellytyksenä olisi muun muassa se, että toiminnan tarkoituksena on uusien hampulajikkeiden kehittäminen ja niiden hakeminen kasvilajikeluetteloon. Lisäksi toiminnan olisi oltava asianmukaisesti järjestettyä ja toimijalla olisi oltava ammattitaitoinen henkilökunta ja toiminnassa tarvittavat tilat, alueet ja laitteet. Ruokaviraston olisi pyydettäessä annettava Fimealle lausunto lupahakemuksesta ja luvan myöntämisen edellytysten täyttymisestä.

Huumausainelain 5 §:n 1 momentissa säädetyistä yleiskielloista säädettäisiin poikkeuksia ehdotetun lain mukaiselle hampun viljelylle sekä hampulle, joka on viljelty ehdotetun lain mukaan. Yleiskielloista säädettäisiin poikkeuksia myös raakahampulle, joka täyttää tukikelpoisuuden edellytykset.

Hampun viljelyä ja kasvinjalostusta koskevien säännösten rikkominen tulisi rangaistavaksi huumausainelakirikkomuksena, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotettu hampun viljelyä koskeva sääntely helpottaisi viljelijöiden asemaa, koska jatkossa laissa säädettäisiin selvästi siitä, millä edellytyksin hampun viljely on sallittua. Toisaalta viljelijöille aiheutuisi jossain määrin hallinnollista taakkaa siitä, että heidän olisi jatkossa ilmoitettava viljelystä Fimealle. Ilmoituksesta ei kuitenkaan perittäisi maksua.

Hampun kasvinjalostustoiminta edellyttäisi esityksen mukaan Fimean myöntämää lupaa, ja luvasta perittäisiin kulloinkin voimassa olevan Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen maksullisista suoritteista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukainen maksu. Voimassa olevan asetuksen (437/2021) liitteen mukaan huumausainelain mukaisista luvista ja päätöksistä perittävä maksu on 200 euroa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että Ruokavirasto voisi tehdä lausunnon antamista varten tarkastuksen luvanhakijan tiloihin. Ruokaviraston maksullisista suoritteista annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (161/2021) olisi mahdollista säätää, että tällaisesta tarkastuksesta peritään maksu.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Fimean tehtävien arvioidaan esityksen myötä lisääntyvän noin 0,7 henkilötyövuoden verran. Tätä vastaavaa rahoitusta, eli noin 56 000 euroa, on tarkoitus ehdottaa Fimealle julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024—2027. Lisäksi Fimean on tarkoitus vuonna 2023 teettää esiselvitys mahdollisen rekisterin perustamisesta hampun viljelyä koskevien ilmoitusten vastaanottamiseksi. Esiselvityksen vaatima rahoitus, noin 50 000 euroa, on tarkoitus kattaa Fimean toimintamenoista.

Esityksen mukaan Ruokaviraston olisi annettava pyydettyä Fimealle lausunto hampun kasvinjalostusta koskevasta lupahakemuksesta. Tämän ei arvioida juurikaan lisäävän Ruokaviraston tehtäviä, sillä oletettavaa on, että kasvinjalostusta koskevia lupahakemuksia tehtäisiin varsin vähän.

Esityksellä pyritään selventämään EU:ssa viljellyn hampun sallittuja käyttötarkoituksia. Tämä ehkäisisi tarpeettomia esitutkintoja ja rikosprosesseja koskien sitä, onko viljelyssä kysymys huumausainelain 7 §:n 2 momentissa kielletystä hampun viljelystä. Tämä puolestaan säästäisi poliisin, Tullin, syyttäjän ja tuomioistuinten resursseja.

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla pyritään selventämään sitä, millä edellytyksillä hampua saa viljellä laillisesti. Tätä kautta voitaisiin yhdenmukaistaa oikeuskäytäntöä ja estää hampun viljelyä käytettäväksi huumausaineena. Viime kädessä ehdotetut muutokset voisivat vähentää hampun käyttöä huumausaineena.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Hampun viljelystä ja sen valvonnasta määrätään vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa. Jos sopimusosapuoli sallii hampun viljelyn huumausaineen tuottamiseksi tai valmistamiseksi, sen tulee yleissopimuksen 28 artiklan ja siinä viitatuun 23 artiklan nojalla soveltaa viljelyyn ja satoon yleissopimuksessa määrättyjä valvonta-, seuranta- ja raportointimenettelyjä sekä perustaa erillinen viranomaistaho vastaamaan viljeltävästä sadosta ja raportoimaan siitä kansainväliselle huumausaineiden valvontalautakunnalle. Esimerkkinä valvontamenettelyistä on, että yleissopimuksen 23 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaan koko sato on luovutettava kyseiselle viranomaistaholle. Käytännössä tällaista menettelyä sovelletaan, jos hampua viljellään huumausaineen tuottamiseksi käytettäväksi raaka-aineena lääkkeiden valmistuksessa. Käytettäessä hampua lääkkeen valmistuksessa keskeisin kasvin osa on kasvin kukinto, koska se sisältää eniten niitä vaikuttavia aineita, joiden lääkekäytöstä ollaan kiinnostuneita, eli THC:tä ja kannabidiolia, jäljempänä CBD.

Vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen 23 artiklan ulkopuolelle on 28 artiklan 2 kohdassa jätetty hampun viljely yksinomaan teollisia tarkoituksia varten käytettäväksi kuidun ja siemenen tuottamiseksi. Viljelyssä, johon voidaan saada EU:n maataloustukea, on kyse tällaisesta viljelystä. Esityksessä ei ehdoteta muutettavaksi nykytilaa siten, että Suomessa sallittaisiin hampun viljely huumausaineen tuottamiseksi tai valmistamiseksi. Sen sijaan esityksellä pyritään selkiyttämään muunlaisen hampun viljelyn asemaa. Riippumatta siitä, mihin käyttötarkoitukseen hampun on viljelty, kasviin kuitenkin kohdistuu yleissopimuksen mukaisia rajoituksia. Tästä syystä myös kuidun ja siemenen tuottamiseksi viljeltyyn hampun kohdistuu huumausainelain mukaisia rajoituksia.

Esitystä valmisteltaessa selvitetiin vaihtoehtona hampun viljelyä koskevalle ilmoitusvelvollisuudelle sitä, että hampun viljely säädettäisiin luvanvaraiseksi. Jos hampun viljely edellyttäisi lupaa, viranomaisten mahdollisuudet varmistaa, että hamppua ei viljellä huumausaineen tuotantoon tai käytettäväksi huumausaineena, olisivat vielä kattavammat kuin ehdotetun mukaisessa ratkaisussa, jossa viljelystä riittää pelkkä ilmoitus. Lisäksi useissa muissa maissa hampun viljely edellyttää lupaa, kuten jäljempänä jaksossa 5.2 tarkemmin kuvataan. Toisaalta lupamenettely olisi melko raskas sekä viljelijöille että viranomaisille, eikä lupamenettelyn lisäarvosta valvonnan kannalta ole tarkkaa tietoa. Näistä syistä esityksessä on päädytty ehdottamaan, että hampun viljely edellyttäisi luvan sijasta ilmoitusta. Valvonnan mahdollistamiseksi on kuitenkin päädytty muun muassa rajaamaan viljeltävien lajikkeiden vaihtoehdot vain EU:n kasvilajikeluettelossa oleviin lajikkeisiin.

Lisäksi harkittavana oli, mille viranomaiselle ehdotetun 7 a §:n mukainen hampun viljelyä koskeva ilmoitus olisi tehtävä. Fimea on huumausainelain 34 §:n 1 momentin nojalla huumausainelain mukainen lupa-, ilmoitus- ja valvontaviranomainen, mikä puoltaa sitä, että myös hampun viljelyä koskeva ilmoitus olisi tehtävä Fimealle. Vaihtoehtona olisi ollut maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa annetussa laissa (210/2010) tarkoitettu kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen, joka käsittelee EU:n maataloustukea koskevat hakemukset ja valvoo maataloustukea saavaa viljelyä. Esityksessä on päädytty ehdottamaan, että viljelyä koskeva ilmoitus tehtäisiin Fimealle, koska tällä tavoin voitaisiin parhaiten varmistaa, että hamppua ei viljellä käytettäväksi huumausaineena.

Esitystä valmisteltaessa harkittiin sitä, että luvan hampun kasvinjalostukseen myöntäisi Fimean sijasta Ruokavirasto. Valmistelussa päädyttiin kuitenkin siihen, että luvan myöntäjänä toimisi Fimea, sillä Fimea valvoo muutakin huumausainelain noudattamista.

Esitysluonnoksen ensimmäisessä versiossa, joka oli lausuntokierroksella vuonna 2021, ehdotettiin, että hampun viljelystä tarvitsisi tehdä ilmoitus vain silloin, jos viljelyyn ei haeta EU:n maataloustukea. Sallitun viljelyn edellytykset olisivat poikenneet toisistaan myös muilta osin riippuen siitä, haetaanko viljelylle tukea vai ei. Lausuntopalautteen perusteella tällainen malli todettiin kuitenkin ongelmalliseksi, sillä hampun siemenet kylvetään tyypillisesti toukokuussa mutta EU:n maataloustukea saa hakea kesäkuun loppuun asti. Siinä vaiheessa, kun viljelijä aloittaa hampun viljelyn, hänellä ei siis välttämättä vielä ole tiedossa, aikooko hän hakea viljelylle tukea vai ei. Tästä syystä esitystä päädyttiin muokkaamaan jatkovalmistelussa siten, että viljelystä olisi tehtävä Fimealle ennakoilmoitus riippumatta siitä, haetaanko viljelyyn lisäksi EU:n maataloustukea.

Vuoden 1961 huumausaineyleissopimusta ei sen 28 artiklan 2 kohdan mukaan sovelleta kannabiskasvin viljelyyn yksinomaan puutarhaviljelytarkoituksia varten. Vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa ei kuitenkaan määritellä puutarhaviljelyä eikä vaadita, että se olisi sallittava. On epäselvää, miten puutarhaviljely määriteltäisiin riittävän tarkkarajaisesti. Esityksessä ei näin ollen ehdoteta erillistä puutarhaviljelyn kategoriaa, joten kaikkea hampun kasvatusta koskisivat ehdotetun 7 a §:n mukaiset vaatimukset.

Lisäksi lausuntokierroksella vuonna 2021 olleessa esitysluonnoksessa ei ehdotettu hampun kasvinjalostuksen luvanvaraistamista, joten esitysluonnoksen myötä hampun kasvinjalostus olisi tullut käytännössä kielletyksi. Lausuntopalautteen perusteella esitystä on muokattu yhdessä maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan kanssa niin, että hampun kasvinjalostus säädettäisiin luvanvaraiseksi.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot

Hampun viljelyyn voi saada EU:n maataloustukea tietyin ehdoin, minkä vuoksi EU:n jäsenmaat eivät voi täysin kieltää tällaisten hampullajikkeiden viljelyä ja hallussapitoa huumausainelainsäädännössä. Useat jäsenvaltiot ovat antaneet kuitenkin kansallisesti yksityiskohtaisia säännöksiä tällaisen hampun viljelystä ja sadon käyttämisestä sekä tällaiseen hamppuun kohdistuvasta valvonnasta huumausaineena. Joissain maissa, kuten Virossa, ei ole toistaiseksi säädetty hampun viljelylle erillistä lupa- tai ilmoitusmenettelyä. Toisaalta esimerkiksi Tanskassa, Puolassa, Slovakiassa ja Irlannissa on haettava lupaa myös sellaiseen hampun viljelyyn, johon voi saada EU:n maataloustukea. Näissä maissa on lisäksi säädetty sadon sallituista käyttötarkoituksista. Joissakin maissa, kuten Saksassa, on myös säädetty erityisvaatimuksista viljelijälle ja tämän yritysmuodolle.

Maissa, joissa viljely on säädetty luvanvaraiseksi, on tehty erilaisia ratkaisuja luvan myöntävästä viranomaisesta. Lupaviranomaisina toimii maasta riippuen esimerkiksi maataloudesta vastaava viranomainen, terveydenhuollosta vastaava ministeriö, huumausainevalvonnasta vastaava lupaviranomainen tai tietyn alueen hallinnosta vastaava viranomainen, kuten pormestari.

Eri EU-maiden lainsäädäntö eroaa jossain määrin siinä, mitä hampun osia saa käyttää viljelyn jälkeen. EU:n vapaa liikkuvuus ei koske huumausaineita. Esimerkiksi hampun kukkiva tai hedelmää kantava latvaosa on vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen nojalla huumausainetta, joten kukinnan käyttäminen on useimmissa maissa kokonaan kiellettyä. Laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta annetun neuvoston puitepäättöksen 2004/757/YOS nojalla vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen yleissopimuksen mukainen huumausaineen määritelmä on voimassa koko EU:n alueella. Viimeisen muutaman vuoden aikana muutamat EU:n jäsenvaltiot eivät kuitenkaan ole enää noudattaneet vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen määräyksiä, sillä ne ovat sallineet esimerkiksi THC:tä sisältävän kukinnan myymisen ja kannabinoidien uuttamisen sellaisesta hampusta, jonka viljelylle on myönnetty EU:n maataloustukea. Esimerkiksi Tanskassa ja Tšekissä kukintoa saa käyttää joidenkin tuotteiden valmistamiseksi, kunhan THC:n määrä kukinnossa tai lopputuotteessa ei ylitä erikseen kansallisesti säädettyä rajaa. Tämä ei kuitenkaan velvoita Suomea toimimaan samalla tavalla.

Useissa maissa on erikseen tarkennettu, että koko hampukasvia pidetään huumausaineena. Esimerkiksi Ruotsissa koko hampukasvin maanpäälliset osat katsotaan huumausaineeksi, paitsi jos kyseessä on tukikelpoinen lajike ja viljelijä on jättänyt EU:n maataloustukea koskevan hakemuksen. Määritelmää on kuitenkin harkittu muutettavaksi siten, että huumausaineen määritelmän ulkopuolelle jäisi vain tukikelpoinen hamppu, jonka käyttötarkoitus on tarkennettu kuidun tai siemen tuottamiseksi. Irlannissa koko kasvia pidetään huumausaineena, lukuun ottamatta sen kypsää vartta, kuitua tai siementä silloin, kun ne ovat erillään kasvista. Tanskassa huumausaineena pidetään kaikkia kannabiskasvin osia, jotka sisältävät yli 0,2 painoprosenttia THC:tä.

Kuidun ja siemenen tuottamiseksi tapahtuva hampun viljely on sallittua myös eräissä EU:n ulkopuolisissa maissa, kuten Sveitsissä. Myös siellä tällainen viljely on luvanvaraista, mutta hampun sallittu THC-raja on huomattavasti korkeampi kuin EU:ssa tukikelpoiselle hampulle säädetty raja-arvo.

Esimerkiksi Hollannissa hampun tuontia maataloustuotteena on rajoitettu niin, että se on sallittua vain, jos hamppu on tarkoitettu kuidun tai siemenen tuottamiseksi. Myös Ruotsissa valmistellaan tällaista rajausta.

6 Lausuntopalaute

Täydennetään.

7 Säännökohtaiset perustelut

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 5 kohdan d alakohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä määriteltäisiin huumausaineeksi sellaiset hampukasvit, jotka sisältävät THC:tä. Määritelmä ei kuitenkaan koskisi siemeniä, jotka ovat erillään kukinnosta. Siemeniä saatetaan käyttää esimerkiksi elintarvikkeena tai rehuna.

Määritelmä olisi tarkoitettu selkiyttämään nykytilaa. Vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen mukainen kannabiksen määritelmä on varsin kattava, mutta se ei pidä sisällään hampukasvin lehtiä silloin, jos ne eivät ole latvojen mukana. Sen sijaan psykotrooppisia aineita koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen mukaan THC on huumausainetta. Ehdotetulla muutoksella yhdistettäisiin huumausaineyleissopimusten määräykset niin, että THC:tä sisältävät hampukasvin lehdet kuuluisivat selkeästi huumausaineen määritelmään. Myös esimerkiksi hampukasvin varsi kuuluisi huumausaineen määritelmään, jos varressa on THC:tä. Kun koko hampukasvi olisi määritelty huumausaineeksi, rikostutkinnassa ei tarvitsisi selvittää, mistä kasvinosasta on kysymys. Jos kuitenkin kasvimateriaalista ei olisi mahdollista mitata rutiinimenetelmin lainkaan THC:tä, kyse ei olisi tällaisesta huumausaineesta.

Lisäksi pykälän 1 momentin 7 kohdassa säädettyyn huumausaineen valmistamisen määritelmään liittäisiin huumausaineen erottaminen sitä tuottavasta kasvista. Esimerkiksi THC:n uuttaminen hampukasvin varresta täyttäisi valmistamisen määritelmän. Jo voimassa olevan valmistamisen määritelmän voidaan katsoa kattavan tällaiset tilanteet, mutta lisäys olisi selvyuden vuoksi tarpeen.

7 a §. Hampun viljely. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 a §, joka koskisi hampun viljelyä muissa kuin 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Hampun viljely käytettäväksi huumausaineena taikka huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa olisi siis jatkossakin aina kiellettyä. Ollakseen sallittua hampun viljelyn olisi täytettävä 7 a §:n mukaiset edellytykset. Näin olisi riippumatta siitä, haetaanko hampun viljelyyn EU:n maataloustukea vai ei.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin sallitun hampun viljelyn edellytyksistä. Momentin 1 kohdan mukaan edellytyksenä olisi, että viljelystä on tehty etukäteen 19 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus Fimealle. Ilmoituksen kautta kaikki sellainen hampun viljely, joka on lähtökohtaisesti laillista, tulisi Fimean tietoon. Ilmoitus olisi tehtävä kunkin kasvukauden osalta viimeistään saman vuoden huhtikuun ensimmäisenä päivänä. Fimea tarvitsisi tiedon suunnitellusta viljelystä viimeistään huhtikuun alussa, jotta virasto voisi suunnitella ja resursoida viljelyn valvontaa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan viljelyn edellytyksenä olisi viljeltävän hampulajikkeen tukikelpoisuus. Tältä osin säännöksessä viitattaisiin suunnitelma-asetuksen täydentämisasetuksen 2 artiklaan. Sen mukaan tukikelpoisuuden edellytyksenä on ensinnäkin, että lajikkeet on lueteltu neuvoston direktiivin 2002/53/EY 17 artiklan mukaisesti julkaistussa viljelykasvilajien yleisessä lajikeluettelossa sen vuoden 15 päivänä maaliskuuta, jonka osalta tuki myönnetään. Toiseksi edellytyksenä on, että lajikkeen THC-pitoisuus, ei ole kahteen peräkkäiseen vuoteen ylittänyt suunnitelma-asetuksen 4 artiklan 4 kohdan toisessa alakohdassa säädettyä raja-arvoa, joka on enintään 0,3 prosenttia. Kolmanneksi edellytyksenä on, että lajike on varmennettu neuvoston direktiivin 2002/57/EY mukaisesti, tai silloin kun kyseessä ovat suojeltavat lajikkeet, komission direktiivin 2008/62/EY 10 artiklan mukaisesti.

Kasvilajikeluettelon voidaan hyväksyä vain sellaisia hampulajikkeita, joiden THC-pitoisuus on alhainen (0,3 % vuodesta 2023 alkaen). Ehdotetuilla vaatimuksilla voitaisiin varmistaa se, että viljelyyn ei käytetä siementä, jonka THC-pitoisuus nousee liian korkeaksi. Ehdotettu sääntely merkitsisi myös,

Luonnos

että viljelyyn ei saisi käyttää tilan omia siemeniä (niin sanottu TOS-siemen), jotka viljelijä olisi kerännyt edellisen vuoden hamppusadosta. Tämä on ollut vaatimuksena jo nykyisissä EU:n maataloustukiehdossa, joten ehdotus ei merkitsisi tältä osin muutosta nykytilaan. Niin sanottujen maatais-hamppulajikkeiden viljely olisi mahdollista, jos lajikkeet on rekisteröity kasvilajikeluetteloon.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan viljelyn edellytyksenä olisi, että viljely aloitetaan siemenestä. Tästä seuraisi se, että hamppukasvin taimien lisääminen esimerkiksi jakamalla ei olisi sallittua.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan viljelyn edellytyksenä olisi, että hamppua viljellään kuidun tai siemenen tuottamiseksi. Jatkossakin hamppua saisi siis viljellä kuidun käyttämiseksi esimerkiksi eristeenä, rehuna, kuivikkeena tai vaateteollisuudessa tai siemenen tuottamiseksi esimerkiksi muun lain nojalla sallittuun elintarvike-, rehu- tai kosmetiikkakäyttöön taikka sertifioidun kylvösiemenen tuottamiseksi. On otettava huomioon, että elintarvike- ja rehulainsäädännöstä johtuu rajoituksia sille, kuinka paljon lopputuotteessa saa olla THC:tä.

Hampun viljely lääkekäyttöä varten olisi jatkossakin kiellettyä huumausainelain 5 §:ssä säädetyn yleiskiellon ja esityksessä ehdotettujen yleiskielloja koskevien poikkeusten seurauksena, koska poikkeukset koskevat vain hampun viljelystä kuidun ja siemenen tuottamiseksi.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan viljelyn edellytyksenä olisi, että hamppuviljelmän yhtenäinen pinta-ala on vähintään 0,05 hehtaaria, mikä vastaisi pienimmän tukikelpoisen kasvulohkon kokoa. Ehdotetulla pinta-alavaatimuksella pyritään varmistamaan, että viljelyssä todella on kysymys laillisesta elinkeinotoiminnasta, kuten hamppukuidun tuottamisesta.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan viljelyn edellytyksenä olisi, että hamppua viljellään viljelijän laillisesti hallinnassa olevalla avoimella maatalousmaalla. Kohta pitäisi sisällään ensinnäkin sen, että maatalousmaan on oltava laillisesti hallinnassa viljelijällä itsellään. Jos viljelijä on maatalousyhtymä, maatalousmaan katsottaisiin olevan laillisesti maatalousyhtymän hallinnassa, jos vuokrasopimus tai omistus on jollakin yhtymän osakkaalla. Toiseksi kohdassa edellytettäisiin, että viljelyn on tapahduttava avoimella maatalousmaalla, mikä tarkoittaisi, että hampun viljeleminen esimerkiksi sisätiloissa taikka kasvihuoneessa, kasvuhuoneessa tai kasvutunnelissa olisi kiellettyä. Vaatimus viljelystä avoimella maatalousmaalla olisi tarpeen sen vuoksi, että jos hamppua kasvatetaan esimerkiksi kasvihuoneessa, sen THC-pitoisuus nousee helposti korkeaksi. Maatalousmaalla tarkoitettaisiin kasvien tuotantoa varten viljeltyä peltoa.

Pykälän 2 momentin mukaan hampun siemenet saisi kylvää aikaisintaan viikon kuluttua ilmoituksen tekemisestä. Vaatimus olisi tarpeen viljelijän oikeusturvan kannalta. Lisäksi Fimealla olisi oltava mahdollisuus reagoida etukäteen virheellisiin tai puutteellisiin ilmoituksiin. Sääolosuhteiltaan tyypillisenä vuotena hampun siemenet kylvetään toukokuussa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeuksista pykälän 1 ja 2 momentin mukaisiin vaatimuksiin. Momentin 1 kohdan mukaan hampun viljelylle ehdotetut vaatimukset eivät koskisi tutkimuksia, joilla varmistetaan siemenlain (600/2019) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen vaatimusten täytyminen. Siemenlain 5 §:n 2 momentin mukaan lisäysaineistona käytettäväksi saa markkinoille saattaa vain sertifioituja siemeniä, jotka täyttävät lajikeaitoudelle, puhtaudelle, terveydelle ja itävyydelle sekä siemenen tuottamiselle, käsittelylle ja varastoinnille asetetut kansalliset ja Euroopan unionin lainsäädännön vaatimukset. Ruokavirasto vastaa näiden vaatimusten täyttymisen tutkimisesta. Hampun viljelystä koskevien vaatimusten ulkopuolelle on perusteltua jättää kokeet, jotka Ruokavirasto suorittaa hampun lajikeaitouden tutkimiseksi.

Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan hampun viljelylle ehdotetut vaatimukset eivät koskisi siemenlain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua testaamista ja viljelyarvokokeita. Siemenlain 6 §:n 1 momentin mukaan Ruokavirasto vastaa siemenlain 8 §:ssä tarkoitettuun lajikeluetteluun hyväksymisen edellytyksenä olevasta lajikkeen erottuvuuden, pysyvyyden ja yhtenäisyyden testaamisesta. Luonnonvarakeskus vastaa viljelyarvokokeista, joissa selvitetään lajikkeen soveltuvuus Suomen viljelyoloihin. Viljelyarvokokeet tulee järjestää kattavasti eri osissa maata huomioiden eri lajien viljelyalueet. Ruokaviraston toteuttamat kokeet lajikkeen erottuvuuden, pysyvyyden ja yhtenäisyyden tutkimiseksi ja Luonnonvarakeskuksen toteuttamat viljelyarvokokeet jäisivät siis hampun viljelyä koskevien vaatimusten ulkopuolelle.

Pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan hampun viljelylle ehdotetut vaatimukset eivät koskisi hampun kasvinjalostusta, johon on myönnetty ehdotetussa 15 a §:ssä tarkoitettu lupa.

Pykälän 4 momentin mukaan hampun viljelyä koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta ja käsittelystä ei perittäisi maksua. Valtion maksuperustelain 4 §:n 1 momentissa säädetään suoritteista, joiden tulee olla maksullisia, jollei suoritteen maksuttomuudelle ole perusteltua syytä. Tällainen suorite on momentin 4 kohdan mukaan muu toiminta, milloin suoritteen tuottaminen on seurausta vastaanottajan toimenpiteestä. Hampun viljelyä koskevien ilmoitusten vastaanottamisen ja käsittelyn olisi perusteltua olla maksutonta, jotta viljelijöiden hallinnollista taakkaa ei tarpeettomasti lisättäisi. Selvyyden vuoksi maksuttomuudesta säädettäisiin huumausainelaisissa.

9 §. Luvan myöntäminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta hampun kasvinjalostusta koskevasta luvasta, ja pykälän 3 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus 15 a §:ään, joka esityksen mukaan koskisi hampun kasvinjalostusta koskevaa lupaa.

15 a §. Lupa hampun kasvinjalostukseen. Pykälä olisi uusi, ja siinä säädettäisiin luvanvaraiseksi hampun kasvinjalostus. Pykälän 1 momentin mukaan tällaista toimintaa saisi harjoittaa vain Fimean myöntämällä luvalla, joka voitaisiin myöntää enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Huumausainelain mukaisista luvista myös valmistuslupa ja käsittelylupa ovat määräaikaista, ja määräaikaaisuudella varmistettaisiin se, että luvan myöntämisen edellytykset tulisivat säännönmukaisesti tarkastettaviksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvan myöntämisen edellytyksistä. Momentin johdantokappaleessa todettaisiin selvyyden vuoksi, että 11 §:ää, jossa säädetään muiden huumausainelain mukaisten lupien myöntämisen edellytyksistä, ei sovellettaisi hampun kasvinjalostusta koskevaan lupaan.

Luvan myöntämisen edellytyksenä olisi pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan, että luvanhakija on yksityinen elinkeinonharjoittaja tai oikeushenkilö. Tämä vastaisi muita huumausainelain mukaisia lupia koskevaa sääntelyä.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että toiminnan tarkoituksena on uusien hamppulajikkeiden kehittäminen ja niiden hakeminen siemenlain 8 §:ssä tarkoitettuun kasvilajikeluetteluun. Käytännössä kysymys olisi uusista öljy- ja kuituhamppulajikkeista. Siemenlain 8 §:n 1 momentin mukaan kasvilajikeluetteluun merkitään kasvilajikelautakunnan hyväksymät kasvilajikkeet, ja kasvilajikeluetteluun voidaan hyväksyä hakemuksesta lajike, joka täyttää viljelykasvilajien yleisestä lajikeluettelosta annetun neuvoston direktiivin 2002/53/EY vaatimukset erottuvuuden, pysyvyyden ja yhtenäisyyden osalta ja jolla on mainitussa direktiivissä edellytetty viljelyarvo. Kasvilajikeluetteluun hyväksyttäviltä öljy- ja kuituhampun lajikkeilta edellytetään lisäksi, että niiden THC-pitoisuus on korkeintaan 0,2 % (vuodesta 2023 alkaen korkeintaan 0,3 %).

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että toiminta on asianmukaisesti järjestetty sekä toimijalla on ammattitaitoinen henkilökunta ja toiminnassa tarvittavat tilat, alueet ja laitteet. Kasvinjalostukseen liittyy jalostuksen lähtömateriaalina olevien kasvien kasvatusta, risteytystä ja valintaa sekä viljelyominaisuuksien testaamista ja siemenlisäystä mahdollisesti kasvihuoneessa ja peltolohkoilla. Toiminnan asianmukainen järjestäminen edellyttäisi esimerkiksi sitä, että jalostuslinjat pidetään erillään toisistaan ja että kasvinjalostustoiminnassa syntyvä ylimääräinen ja karsittava kasvimateriaali hävitetään asianmukaisesti.

Ammattitaitoisen henkilökunnan vaatimus tarkoittaisi sitä, että henkilökunnalla olisi riittävä osaaminen ja tiedot hampun kasvinjalostuksesta. Toiminnassa tarvittavilla asianmukaisilla tiloilla, alueilla ja laitteilla tarkoitettaisiin sitä, että luvanhaltijalla olisi oltava käytettävissä kasvinjalostukseen soveltuvat ja riittävän suuret katetut tilat, viljelykseen soveltuvat peltoalueet sekä tarvittavat laitteet. Luvanhaltijalla tulisi olla tarvittavat koneet ja laitteet muun muassa hampun kylvöön ja risteyttämiseen sekä siemensadon korjuuseen, kuivaukseen ja käsittelyyn.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että toiminta täyttää huumausainelaisissa luvanvaraiselle toiminnalle säädetyt edellytykset, jollei huumausainelaisissa toisin säädetä. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että myös hampun kasvinjalostusta harjoittavan toimijan olisi nimettävä 16 §:ssä tarkoitettu vastuuhenkilö. Myös muut luvanvaraista toimintaa koskevat säännökset soveltuisivat hampun kasvinjalostukseen, ellei erikseen toisin säädettäisi.

Pykälän 3 momentin mukaan hampun kasvinjalostusta koskevaan lupaan voitaisiin liittää varastointia, käsittelyä, edelleen luovuttamista ja hävittämistä sekä muita vastaavia seikkoja koskevia ehtoja. Myös muihin huumausainelain mukaisiin lupiin voidaan liittää vastaavia ehtoja.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että hampun kasvinjalostusta koskevaan lupaan ei sovellettaisi ensinnäkään 19 §:ää, joka koskee selvitystä lupaharkintaa varten. Selvityksestä kasvinjalostuslupaa koskevaa lupaharkintaa varten säädettäisiin sen sijaan uudessa 15 c §:ssä. Lisäksi jalostusluvan haltijaan ei sovellettaisi 30 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai 31 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta, vaan niiden sijaan jalostusluvan haltijan kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin 33 b §:n 2 momentissa.

Pykälän 5 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden.

15 b §. *Ruokaviraston lausunto.* Lakiin lisättäisiin uusi 15 b §, jonka 1 momentin mukaan Ruokaviraston olisi pyydettäessä annettava Fimealle lausunto hampun kasvinjalostusta koskevasta lupahakemuksesta ja luvan myöntämisen edellytysten täyttymisestä. Lausuntomenettely olisi tarpeen, koska Ruokavirastolla on kasvinjalostusta koskevaa asiantuntemusta, jota voidaan tarvita luvan edellytysten täyttymisen arvioimiseksi.

Lupahakemukset sisältävät henkilötietoja ja salassa pidettäviä tietoja, minkä vuoksi 2 momentissa säädettäisiin, että Ruokavirastolla olisi oikeus saada Fimealta ja luvanhakijalta välttämättömät tiedot lausunnon antamista varten salassapitosäännösten estämättä. Ruokavirastolla olisi siis lähtökohtaisesti oikeus saada Fimealta koko lupahakemus liitteineen, jotta Ruokavirasto pystyisi antamaan arvionsa luvan myöntämisen edellytysten täyttymisestä.

Lisäksi ehdotetaan, että Ruokavirastolla olisi lausunnon antamista varten oikeus tehdä tarkastus luvanhakijan tiloihin. Tarkastukseen sovellettaisiin, mitä 36 §:n 1 ja 2 momentissa ja 37 §:ssä säädetään. Ruokaviraston ei olisi välttämätöntä tehdä aina tarkastusta ennen lausunnon antamista, mutta tarkastus voisi olla perusteltua tehdä esimerkiksi silloin, jos kyseessä on uusi toimija.

Lisäksi säädettäisiin, että Ruokavirasto saisi periä tarkastuksesta luvanhakijalta maksun. Ruokavirastosta annetun lain (371/2018) 8 §:n 1 momentin mukaan Ruokaviraston suoritteista peritään maksuja siten kuin valtion maksuperustelaisissa (150/1992), muussa laissa tai Euroopan unionin säädöksessä säädetään, mutta informatiivisuuden vuoksi Ruokaviraston oikeudesta periä maksu säädettäisiin myös ehdotetussa laissa.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokaviraston olisi annettava lausuntonsa neljän viikon kuluessa siitä, kun se on saanut kaikki tarvittavat tiedot lausunnon antamiseksi.

15 c §. *Selvitys hampun kasvinjalostusta koskevaa lupaa varten.* Lakiin lisättäisiin uusi 15 c §, jossa säädettäisiin tiedoista, jotka hampun kasvinjalostusta koskevassa lupahakemuksessa olisi esitettävä. Ehdotettu sääntely sisältäisi osittain samoja vaatimuksia kuin huumausainelain 19 §. Osittain taas vaatimukset poikkeaisivat 19 §:n sääntelystä, koska hampun lajikkeiden kasvinjalostus eroaa luonteeltaan muusta toiminnasta, joka on huumausainelain mukaan luvanvaraista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan hakemuksessa olisi oltava tieto luvanhakijan nimestä tai toiminnasta, yhteystiedoista sekä yritys- ja yhteisötunnuksesta. Tämä vastaisi 19 §:n 1 momentin 1 kohtaa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan hakemuksessa olisi oltava tieto kasvinjalostustoiminnan luonteesta, laadusta ja järjestämisestä. Tämä tarkoittaisi, että hakijan olisi esitettävä kuvaus jalostustoiminnan tavoitteista ja siitä, miten ja missä laajuudessa kasvinjalostusta tehdään. Lisäksi lupahakemuksessa tulisi kuvata, miten toiminta olisi järjestetty.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan hakemuksessa olisi oltava tieto ajankohdasta, jolloin toiminta on tarkoitus aloittaa.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan hakemuksessa olisi oltava tieto toimintaan osallistuvien henkilöiden koulutuksen tai kokemuksen kautta hankitusta riittävästä ammattitaidosta hampun kasvinjalostukseen.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan hakemuksessa olisi oltava tieto toimintaan käytettävistä toimitiloista, laitteista ja alueista sekä niiden sijainnista. Lupa koskisi vain sitä henkilöä, jolle se on myönnetty, ja niitä toimitiloja, jotka lupahakemuksessa on ilmoitettu.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan hakemuksessa olisi oltava tieto vastuuhenkilöistä ja heidän sijaisistaan sekä heidän luotettavuudestaan. Tämä vastaisi osittain 19 §:n 1 momentin 6 kohtaa.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaan hakemuksessa olisi oltava tieto varmistusmenetelmistä, joilla estetään kasvinjalostuksessa syntyvän materiaalin käyttäminen huumausaineena tai huumausaineen valmistuksessa.

Kun lupa olisi myönnetty, luvanhaltijan olisi tarvittaessa ilmoitettava Fimealle muutoksista huumausainelain 29 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden.

19 a §. *Hampun viljelyä koskeva ilmoitus.* Ehdotettu pykälä on uusi, ja siinä säädettäisiin tiedoista, joita hampun viljelystä tehtävässä ilmoituksessa olisi oltava. Ilmoitus olisi tehtävä kirjallisesti. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan ilmoituksessa olisi oltava viljelijän nimi tai toiminimi, yhteystiedot sekä mahdollinen yritys- ja yhteisötunnus. Viljelijä voitaisiin yksilöidä näiden tietojen perusteella. Huumausainelain mukaisia lupia koskevissa hakemuksissa on oltava vastaavat tiedot 19 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan ilmoituksessa olisi oltava hamppuviljelmän yksilöity sijaintitieto sekä pinta-ala. Viljelämä tulisi yksilöidä ilmoituksessa esimerkiksi peruslohkolohkotunnuksen tai koordinaattien avulla.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan ilmoituksessa olisi oltava käytettävien kylvösiementen määrä lajikkeittain kiloina. Ehdotetun 7 a §:n mukaan sallittuja olisivat vain sellaiset hamppulajikkeet, jotka ovat tukikelpoisia EU:n maataloustukia koskevan sääntelyn nojalla.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan ilmoituksessa olisi oltava tieto suunnitellusta hampun kylvöpäivämäärästä. Fimealla on 37 §:n 2 momentin nojalla oikeus näytteenottoon, ja kylvöpäivämäärän perusteella Fimea pystyisi arvioimaan sopivan näytteenottoajankohdan.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan ilmoituksessa olisi oltava tieto hamppusadon suunnitellusta käyttötarkoituksesta. Ilmoituksen perusteella Fimea voisi ennakolta varmistua siitä, että sadon suunnitellut käyttötarkoitukset vastaavat 7 a §:n vaatimuksia.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan ilmoituksessa olisi oltava tieto siitä, mitä viljelijä aikoo tehdä hamppukasvin niille osille, joita ei ole tarkoitus käyttää kuidun tai siemenen tuottamiseksi. Tällä voitaisiin turvata sitä, että hamppukasvin muut osat kuin kuitu ja siemen eivät päätyisi sivullisille.

Pykälän 2 momentin mukaan viljelijän olisi toimitettava Fimealle tiettyjä tietoja kahden viikon kuluessa viljelyn aloittamisesta. Momentin 1 kohdan mukaan viljelijän olisi toimitettava Fimealle kopio siemenlain 4 §:n 5 kohdassa tarkoitettusta vakuustodistuksesta. Siemenlain 4 §:n 5 kohdan mukaan siemenlaissa vakuustodistuksella tarkoitetaan sertifioitujen siementen pakkaukseen painettavaa tai kiinnitettävää lipuketta, jossa on tärkeimmät tiedot siemenestä. Hampun viljelyä koskeva ilmoitus olisi 7 a §:n mukaan tehtävä Fimealle viimeistään huhtikuun ensimmäisenä päivänä. Viljelijä ole välttämättä vielä tuolloin hankkinut hampun siemeniä, joten hänellä ei välttämättä ole myöskään vakuustodistusta silloin, kun hän tekee viljelystä ilmoituksen. Tämän vuoksi kopion vakuustodistuksesta voisi toimittaa vielä kahden viikon ajan hampun viljelyn aloittamisesta.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan viljelijän olisi lisäksi toimitettava Fimealle yksilöity luettelo mahdollisista viljelijöistä, jotka ovat käyttäneet kylvöön saman siemensäkin siemeniä. On mahdollista, että useampi viljelijä kylvää hampun siemeniä, jotka ovat peräisin samasta säkistä. Fimean olisi saatava tieto kaikista tällaisista viljelijöistä, jotta voitaisiin estää vakuustodistuksen kopiointia sellaisille viljelijöille, jotka viljelevät jotain muuta kuin sertifioitua siementä.

Pykälän 3 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden.

21 §. *Seuraamukset luvanvaraisen toiminnan rikkomuksista.* Hampun kasvinjalostusta koskevan sääntelyn vuoksi pykälän 2 momentin 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että Fimea voisi peruuttaa huumausainelain nojalla annetun luvan määräajaksi tai kokonaan myös silloin, jos luvan myöntämiselle 15 a §:n 2 momentissa säädettyjä vaatimuksia ei ole enää olemassa.

24 a §. *Hamppua koskevat poikkeukset yleiskielloista.* Lain 3 lukuun lisättäisiin uusi 24 a §. THC:tä sisältävät hamppukasvit olisivat huumausainetta, ja huumausaineita koskevat lain 5 §:ssä säädettyt yleiskiellot. Tietyistä yleiskielloista olisi tarpeen säätää poikkeuksia, jotta ne eivät estäisi viljelyä, joka on ehdotetun lain mukaan sallittua, eivätkä koskisi hamppua, joka on viljelty ehdotetun lain mukaisesti tai EU-tukisääntöjen mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan huumausainelain mukaisia hallussapitoa ja varastointia koskevia kieltoja ei sovellettaisi hampun viljelyyn, joka on 7 a §:n 1 momentin mukaan sallittu. Momentin 2 kohdan mukaan näitä rajoituksia ei sovellettaisi myöskään 7 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun hampun viljelyyn, eli siemenlain 5 §:n 2 momentin mukaisesti tutkimuksiin, siemenlain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuun testaamiseen tai viljelyarvokokeisiin eikä hampun kasvinjalostukseen, jolle on myönnetty 15 a §:ssä tarkoitettu lupa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksia vientiä ja tuontia koskevista yleiskielloista silloin, kun on kysymys hamppukuidun tuottamisesta elinkeinotoiminnassa. Momentin 1 kohdan mukaan tällaisessa tilanteessa Suomesta viennin kieltoa ei sovellettaisi hamppuun, joka on viljelty 7 a §:n mukaisesti. Tämä tarkoittaisi sitä, että hamppua, joka on viljelty ehdotetun 7 a §:n mukaisesti, saisi viedä Suomesta toiseen maahan kuidun tai siemenen tuottamiseksi elinkeinotoiminnassa.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan tuotettaessa hamppukuitua elinkeinotoiminnassa Suomeen tuonnin, hallussapidon ja varastoinnin kieltoa ei sovellettaisi tariffi- ja tilastonimikkeistöstä ja yhteisestä tullitariffista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2658/87 liitteen I muuttamisesta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/1832 yhdistetyn nimikkeistön koodissa 5302 10 00 tarkoitettuun raakaan hamppuun, joka täyttää suunnitelma-asetuksen 4 artiklan 4 kohdan toisessa alakohdassa ja saman artiklan 8 kohdassa säädetty edellytykset. Tämä tarkoittaisi sitä, että lajikkeen THC-pitoisuus saisi olla enintään 0,3 prosenttia, minkä lisäksi lajikkeen olisi täytettävä myös komission delegoidussa asetuksessa säädetty vaatimukset varmennettujen siementen käytöstä. Ehdotettu poikkeus tuonnin, hallussapidon ja varastoinnin yleiskielloista mahdollistaisi raan hampun tuonnin Suomeen ja sen käsittelyn kuidun tuottamiseksi.

Raan hampun tuontiin EU:n ulkopuolelta vaadittavasta todistuksesta säädetään EU:n lainsäädännössä, johon viitataan maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) 11 §:ssä.

28 §. *Huumausaineiden hävittäminen vaarallisena jätteenä.* Pykälän 4 momenttia muutettaisiin niin, että sen mukaan pykälän 1—3 momenttia ei sovellettaisi hamppusadon hävittämiseen. Ehdotetun 4 momentin mukaan viljelijän olisi hävitettävä hamppusato, jos hampun viljely ei täytä ehdotetussa 7 a §:ssä hampun viljelylle säädettyjä vaatimuksia. Viljelijän olisi hävitettävä sato omalla kustannuksellaan. Hamppu voitaisiin hävittää esimerkiksi kyntämällä viljelmä.

Pykälän uusi 5 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden.

33 b §. *Hampun viljelyä koskevat velvollisuudet.* Lakiin lisättäisiin uusi 33 b §, jossa säädettäisiin hampun viljelyä koskevista velvollisuuksista. Pykälä koskisi kaikkia hampun viljelijöitä, jotka ovat tehneet ehdotetussa 19 a §:ssä tarkoitettua ilmoituksen hampun viljelystä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan hampun viljelijän olisi viipymättä ilmoitettava Fimealle toimintaansa koskevista olennaisista muutoksista. Tällaisia muutoksia voisivat olla esimerkiksi viljelijän vaihtuminen, hampun viljelyn lopettaminen tai keskeyttäminen, hamppusadon tuhoutuminen tai hampun viljelyalan muutokset kesken kasvukauden. Säännöksen avulla varmistettaisiin, että Fimealla

olisi riittävät mahdollisuudet valvoa hampun viljelyn edellytysten toteutumista ja tietojen ajantasaisuutta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan viljelijän olisi pidettävä kirjaa viljelemästään hampusta. Kirjanpitoaineistosta olisi käytävä ilmi esimerkiksi kylvettyjen ja kylvämättä jätettyjen siementen määrä kiloina, korjattujen kasvien lukumäärä ja käyttötarkoitukset sekä peltoon jätetty sato suunniteltuine käyttötarkoituksineen. Lisäksi viljelijän olisi annettava Fimealle vuosittain tammikuun loppuun mennessä ilmoitus edellisen vuoden aikana viljellystä, varastoidusta, käytetystä ja hävitetystä hampusta sekä viljellyn hampun käyttötarkoituksista. Nämä tiedot olisivat käytännössä yhteenveto kirjanpitoaineistosta.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan viljelijän olisi säilytettävä siemenlain 4 §:n 5 kohdassa tarkoitettu vakuustodistus kolmen vuoden ajan viljelyvuoden päättymisestä. Jos alkuperäinen vakuustodistus on toimitettu kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle, viljelijän olisi säilytettävä kolmen vuoden ajan kopio vakuustodistuksesta. Vakuustodistuksen tai sen kopion säilyttämistä vaadittaisiin, jotta viljelyä koskeva kirjanpito pysyisi eheänä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan viljelijän olisi säilytettävä kasvusto vähintään kymmenen päivän ajan kukinnan päättymispäivästä. Tämä vastaisi suunnitelma-asetuksen 5 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan hampun viljelyä on jatkettava tavanomaisissa kasvuolosuhteissa paikallisen käytännön mukaisesti vähintään kymmenen päivän ajan kukinnan päättymispäivästä. Ehdotuksella varmistettaisiin, että kasvustosta voitaisiin ottaa näytteitä hampun THC-pitoisuuden määrittämiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 2 kohdan mukainen kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuus koskisi myös toimijaa, jolle on myönnetty lupa hampun kasvinjalostukseen.

Pykälän 3 momentin mukaan kirjanpitoaineisto olisi säilytettävä vähintään kuusi vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana se on laadittu, ja Fimealla olisi oikeus saada kirjanpitoaineisto nähtäväkseen. Säilytysaika vastaisi kirjanpitolainsäädännössä säädettyä säilytysaikaa, ja huumausainelain 30 §:ssä säädetään vastaava säilytysaika huumausainelain mukaisiin lupiin liittyvälle kirjanpitoaineistolle.

Pykälän 4 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden.

36 §. Tarkastusoikeus. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että siinä Fimealle säädetty tarkastusoikeus laajennettaisiin koskemaan myös sellaisia tiloja, joissa huumausainetta viljellään. Tämä katkaisi hampun viljelyyn ja jalostamiseen tarkoitetut tilat.

38 a §. Ruokaviraston ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ilmoitukset Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle. Lakiin lisättäisiin uusi 38 a §, jonka mukaan Ruokaviraston olisi ilmoitettava Fimealle vuosittain kesäkuun loppuun mennessä ensinnäkin hampun viljelijöistä, jotka ovat hakeneet suunnitelma-asetuksen mukaista tukea hampun viljelyyn. Lisäksi Ruokaviraston olisi vuosittain kesäkuun loppuun mennessä ilmoitettava Fimealle otannalla valituista tuenhakijoista, joihin kohdistetaan paikan päällä tehtävä valvonta kyseisenä vuonna. Vuosittain tarkastetaan vähintään 30 prosenttia hamppuviljelmistä, joiden on haettu EU:n maataloustukea.

Fimealla olisi yleinen toimivalta valvoa, että hampun viljely on huumausainelain mukaista. Tämä perustuisi Fimean tehtäviin huumausainelain mukaisena lupa-, ilmoitus- ja valvontaviranomaisena, Fimealle tehtäviin hampun viljelyä koskeviin ilmoituksiin sekä 36 §:n mukaiseen tarkastusoikeuteen. Kun Fimea saisi Ruokavirastolta ehdotetun pykälän mukaiset tiedot, se voisi kohdentaa valvontaa riskiperusteisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, jolle viljelyn valvonta kuuluu maataloustukipuolella, olisi viipymättä ilmoitettava Fimealle, jos tarkastuksella havaitaan, että ehdotetussa 7 a §:ssä säädetty edellytykset eivät täyty, eli jos esimerkiksi havaittaisiin, että viljelyyn on käytetty sertifioimatonta siementä. Tällöin Fimea voisi reagoida esimerkiksi tekemällä viljelmälle tarkastuksen, tarvittaessa yhdessä poliisin kanssa.

47 §. Huumausainelakirikkomus. Pykälän 1 momentin eräisiin kohtiin ehdotetaan muutoksia, jotka liittyvät hampun viljelyä ja kasvinjalostusta koskevaan sääntelyyn. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan lisättäisiin 33 b §:n mukaisen ilmoitus- ja kirjanpitovelvollisuuden laiminlyönti.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaan lisättäisiin väärin tietojen antaminen 15 a tai 19 a §:ssä tarkoitetussa lupa- tai ilmoitusasioissa sekä tarpeellisten tietojen antamisen olennainen laiminlyönti näissä asioissa.

Pykälän 1 momentin 5 kohtaan lisättäisiin 15 a §:ssä tarkoitettuun lupaan eli hampun kasvinjalostuslupaan liitettyjen ehtojen olennainen rikkominen sekä hampun kasvinjalostuksen harjoittaminen ilman 15 a §:ssä tarkoitettua lupaa.

Pykälän 1 momentin 8 ja 9 kohtaan tehtäisiin uuden 10 kohdan lisäämisestä johtuvat tekniset muutokset.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 10 kohta, jossa säädettäisiin hampun viljely ehdotetun 7 a §:n vastaisesti huumausainelakirikkomuksena rangaistavaksi. Kuten muutkin 47 §:ssä tarkoitetut teot, tällainen viljely olisi rangaistavaa sekä tahallisenä että huolimattomuudesta tehtynä. Kun rikkomuksen vakavuutta arvioitaisiin sakon suuruutta määritettäessä, tulisi huomioida olosuhteet ja asiayhteys, joissa rikkominen on tapahtunut, sekä varmistaa, että rangaistuksella olisi varoittava vaikutus viljelijän toimintaan tulevaisuudessa. Merkitystä olisi lisäksi rikkomuksen vakavuudella ja teon tahallisuuden asteella.

Rangaistusta määrätessä tulisi huomioida myös huumausainelain 46 §:n mukaiset hallinnolliset pakkokeinot. Esimerkiksi se, jos Fimea olisi kieltänyt lainvastaisen viljelyn ja tehostanut kieltoa uhkasakolla, tulisi huomioida seuraamuksia arvioitaessa.

Teko olisi tuomittava huumausainelakirikkomuksena vain, jos teosta ei muualla laissa säädetä ankaraampaa rangaistusta. Rikoslain 50 luvun 1 §:n 2 kohdan mukaan hampun viljely käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa on huumausainerikoksena rangaistava teko. Sama koskee viljelyn yritystä. Jos siis toiminnassa, josta on esimerkiksi tehty 7 a §:n mukainen ilmoitus Fimealle, tosiasiaa viljeltäisiin hampua huumausaineeksi, teko ei olisi rangaistava huumausainelakirikkomuksena vaan huumausainerikoksena.

49 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että 15 a §:n perusteella annettuun päätökseen eli hampun kasvinjalostuslupaa koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua. Myös muihin huumausainelaissa säädettyjä lupia koskeviin päätöksiin saa vaatia oikaisua.

49 a §. Lupia ja ilmoituksia koskevien henkilötietojen tallentaminen. Lakiin lisättäisiin uusi 49 a §, jonka mukaan huumausainelain 15 c, 19 ja 19 a §:n, 23 b §:n 1 ja 2 momentin, 29 ja 33 §:n, 33 b §:n 1 momentin ja 38 a §:n nojalla toimitetut henkilötiedot tallennettaisiin Fimean ylläpitämään asiarekisteriin. Tämä vastaisi nykytilaa. Tiedot on tallennettu niin sanottuun VirastoVahvaan, jossa käsitellään huumausainelain mukaisia lupahakemuksia. VirastoVahvaan sovelletaan julkisen hallinnon tie-

donhallinnasta annettua lakia (906/2019), ja sen sisältämät tiedot on suojattu tietojen käyttöoikeuksien hallinnalla, tietokantojen ja palvelinten teknisellä suojauksella, tilojen fyysisellä suojauksella, kulunvalvonnalla, tietoliikenteen suojauksella sekä tietojen varmuuskopioinnilla. Pääsy- ja käsittelyoikeus tietoihin myönnetään työtehtävien perusteella.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotettu huumausainelain muutos sisältää viisi valtioneuvostolle osoitettua asetuksenantovaltuutta. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä hampun kasvinjalostusta koskevan luvan myöntämisen edellytyksistä (15 a §:n 5 momentti), hampun kasvinjalostusta koskevaan lupahakemukseen liitettävän selvityksen sisällöstä (15 c §:n 2 momentti), hampun viljelyä koskevan ilmoituksen sisällöstä ja tekemisen tavasta (19 a §:n 3 momentti), huumausaineiden ja hamppusadon hävittämisestä (28 §:n 5 momentti) ja hampun viljelyä ja kasvinjalostusta koskevasta kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuudesta (33 b §:n 4 momentti). Voimassa olevan huumausainelain 28 §:ssä oleva asetuksenantovaltuus laajenisi koskemaan hamppusadon hävittämistä. Muut ehdotetut asetuksenantovaltuudet olisivat kokonaan uusia.

Ehdotetuista asioista on niiden teknisen luonteen vuoksi perusteltua voida antaa tarkempia säännöksiä asetuksella. Asetuksenantovaltuudet osoitettaisiin valtioneuvostolle, kuten muutkin huumausaineissa säädetyt asetuksenantovaltuudet.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.1.2024. Riittävän pitkällä voimaantuloaika on tarpeen, jotta Fimea ehtii valmistautua riittävän hyvin lain voimaantuloon esimerkiksi selvittämällä tarpeita tietojärjestelmien kehittämiseen ja palkkaamalla lisää työvoimaa uusia huumausainelain mukaisia tehtäviä varten.

Lakiin ehdotetaan hampun kasvinjalostuksen luvanvaraistamiseen liittyvää siirtymäsäännöstä. Jos hampun kasvinjalostusta koskeva lupahakemus olisi jätetty Fimealle kolmen kuukauden kuluessa ehdotetun lain voimaantulosta, kasvinjalostusta saisi 15 a §:n estämättä harjoittaa siihen asti, kun Fimea on ratkaissut lupahakemuksen. Hampun kasvinjalostusta harjoittavalla toimijalla olisi siten lain voimaantulosta kolme kuukautta aikaa tehdä toimintaa koskeva lupahakemus.

Lisäksi ehdotetaan, että 33 b §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu ilmoitus edellisen vuoden aikana viljellystä, varastoidusta, käytetystä ja hävitetystä hampusta sekä viljellyn hampun käyttötarkoituksesta olisi annettava ensimmäisen kerran vuonna 2025.

10 Toimeenpano ja seuranta

Fimean olisi huumausainelain mukaisena lupa-, ilmoitus- ja valvontaviranomaisena laadittava ennen ehdotetun lain voimaantuloa hampun viljelijöille selkeä ohjeistus siitä, miten viljelijän on toimittava, jotta hampun viljely on huumausainelain mukaista.

Ehdotetun sääntelyn toimivuutta on tarkoitus seurata muun muassa sen osalta, onko ilmoitusmenetely riittävä hampun viljelylle vai vaatisiko mahdollisten väärinkäytösten ehkäiseminen lupamenetelyä. Tarvittaessa olisi selvitettävä lainsäädännön tiukentamista, jos kävisi ilmi, että ilmoitusmenetely ei ehkäisisi hampun viljelyä käytettäväksi huumausaineena taikka huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa.

CBD voi EU:n tuomioistuimen päätöksen mukaan olla elintarvike, ja sitä sisältävistä tuotteista onkin jätetty useita uuselintarvikelupahakemuksia. Toistaiseksi yhtään CBD-tuotetta ei kuitenkaan ole vielä hyväksytty markkinoille uuselintarvikkeena. Jos näin tapahtuisi, saattaisi olla tarpeen tarkastella CBD:n tuottamisen edellytyksiä myös Suomessa, mikä edellyttäisi muutoksia huumausainelakiin.

Toistaiseksi myös hampun viljelyä koskevat tiedot tallennettaisiin Fimean ylläpitämään asiarekisteriin, eli käytännössä VirastoVahvaan. Fimean on kuitenkin tarkoitus teettää selvitys rekisterin perustamisesta hampun viljelyä ja kasvinjalostusta koskevien tietojen säilyttämistä ja käsittelyä varten. Jos selvityksessä päädytään siihen, että erillinen rekisteri olisi perustettava, tämä edellyttää, että rekisteristä säädetään huumausainelaisissa.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

11.1 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Suomen perustuslain (731/1999) 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi.

Perustuslain 8 § sisältää rikosoikeudellisen laillisuus- eli legaliteettiperiaatteen tärkeimmät ainesosat. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää lain täsmällisyyteen kohdistuvan erityisen vaatimuksen. Sen mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että lain sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin teko tai laiminlyönti rangaistavaa (ks. esim. PeVL 48/2017 vp, s. 9, PeVL 10/2016 vp, s. 8—9 ja PeVL 56/2014 vp, s. 2/II).

Esityksessä ehdotetaan, että hampukasvi määriteltäisiin nykyistä tarkemmin ja selvemmin huumausaineeksi. Tämän voi katsoa tukevan rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen toteutumista, sillä rikoslaisissa huumausainerikosten tunnusmerkistöt on sidottu huumausaineen käsitteeseen.

Voimassa olevan huumausainelain 7 §:n 2 momentin mukaan hampun viljely käytettäväksi huumausaineena taikka huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa on kielletty, ja teko on rikoslain 50 luvun 1 §:n 2 kohdan mukaan huumausainerikoksena rangaistava. Ehdotetun 7 a §:n mukaan hampun viljelystä olisi tehtävä Fimealle etukäteen ilmoitus ja viljelyn olisi täytettävä myös muita edellytyksiä. Esityksessä ehdotetaan, että hampun viljely 7 a §:n vastaisesti olisi huumausainelakirikkomuksena rangaistava. Tämä merkitsisi ankaroittamista rangaistavuuden kannalta. Rangaistavuutta koskisi rikoslain 3 luvun 2 §:n 3 momentista ilmenevä lievemmän lain periaate, jonka perusteella uusia, ankarampia säännöksiä voitaisiin soveltaa vain ehdotetun lain voimaantulon jälkeen tehtyihin tekoihin.

11.2 Henkilötietojen suoja

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta.

Esityksessä ehdotetaan, että huumausainelain 15 c, 19 ja 19 a §:n, 23 b §:n 1 ja 2 momentin, 29 ja 33 §:n, 33 b §:n 1 momentin ja 38 a §:n nojalla toimitetut henkilötiedot tallennettaisiin Fimean ylläpitämään asiarekisteriin. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena olisi tietosuojasetuksen 6 artiklan

1 kohdan c alakohta, eli rekisterinpitäjän lakisääteinen velvollisuus, joka mahdollistaa sääntelyliikumavaran käytön 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Rekisteröidyn oikeuksiin vaikuttaa se, millä käsittelyperusteella henkilötietoja käsitellään. Kun käsittelyperusteena on edellä mainittu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, rekisteröidyllä on oikeus saada informaatiota henkilötietojen käsittelystä (12—14 artikla), oikeus saada pääsy tietoihin (12 ja 15 artikla), oikeus oikaista tietoja (16 ja 19 artikla), oikeus rajoittaa tietojen käsittelyä (12, 18 ja 19 artikla) sekä oikeus olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi ilman lainmukaista perustetta (12 ja 22 artikla). Kun käsittelyperusteena on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, rekisteröidyllä ei sen sijaan ole vastustamisoikeutta (12 ja 22 artikla), oikeutta vaatia tietojen poistamista (12, 17 ja 19 artikla) tai oikeutta vaatia tietojen siirtämistä järjestelmästä toiseen (12 ja 20 artikla).

Suojatoimia on kuvattu 49 a §:n säännöskohtaisissa perusteluissa. Asiarekisteriin sovelletaan tiedonhallintalakia.

11.3 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Esityksessä ehdotetaan, että hampun viljelystä olisi tehtävä etukäteen ilmoitus Fimealle. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että pelkästä ilmoitusvelvollisuudesta säättäminen ei ole ongelmallista elinkeinovapauden kannalta, jos viranomaisen ei edellytetä tekemän ilmoituksen johdosta päätöstä (ks. PeVL 10/2012 vp, s. 4—5 ja PeVL 54/2002 vp, s. 3) tai jos ilmoituksen tekemättä jättäminen ei ole merkinnyt kieltoa harjoittaa toimintaa (ks. PeVL 16/2009 vp, s. 3).

Esityksessä ei ehdoteta, että Fimea tekisi hampun viljelyä koskevan ilmoituksen johdosta päätöksen. Ilmoituksen tekemättä jättäminen merkitsisi kuitenkin, että hampua ei pääsäännön mukaan saisi viljellä. Tällaista elinkeinovapauden rajoitusta voidaan perustella perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädetyllä julkisen vallan velvollisuudella edistää väestön terveyttä: kun hampun viljely olisi tarkasti säänneltyä ja tapahtuisi Fimean valvonnassa, voitaisiin ehkäistä hampun viljelyyn mahdollisesti liittyviä väärinkäytöksiä. Ilmoitusvelvollisuus on perusteltu lisäksi siitä näkökulmasta, että hampun viljelyä on rajoitettu myös huumausaineyleissopimuksissa.

Vaatus viranomaisen myöntämästä luvasta työn, ammatin tai elinkeinon harjoittamiseen merkitsee rajoitusta perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan mahdollista poikkeuksellisesti. Luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan, missä määrin tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti (ks. esim. PeVL 69/2014 vp, s. 2).

Esityksessä ehdotetaan, että hampun kasvinjalostusta saisi harjoittaa vain Fimean myöntämällä luvalla. Ehdotus merkitsisi rajoitusta kasvinjalostajien elinkeinovapauteen, mutta koska hamppu ja sen

Luonnos

sisältämä THC ovat huumausainetta, uusien lajikkeiden kasvinjalostuksen olisi tapahduttava viranomaisten valvonnassa. Luvanvaraistaminen olisi perusteltua, koska jalostuksessa käytettäisiin myös muuta kuin sertifioitua siementä. Luvanvaraistamiselle olisi siten perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävät perusteet.

Hampun kasvinjalostusta koskevan luvan myöntämisen edellytyksistä säädettäisiin laissa, ja jos edellytykset täyttyisivät, Fimean olisi myönnettävä mainittu lupa. Harkinta olisi siten sidottua, ja ehdotettu sääntely antaisi riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta.

Ehdotetun 49 §:n mukaan hampun kasvinjalostusta koskevaan lupapäätökseen saisi vaatia oikaisua, ja oikaisuvaatimuksen tekeminen olisi varsinaisen muutoksenhaun pakollinen esivaihe samalla tavalla kuin muissakin huumausainelain mukaisissa lupapäätöksissä. Kasvinjalostusta koskevan luvan osalta olisi siis huolehdittu riittävästä oikeusturvajärjestelyistä.

Hallitus katsoo, että esitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotukset

Laki huumausainelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdan d alakohta ja 7 kohta, 9 §:n 1 ja 3 momentti, 21 §:n 2 momentin 3 kohta, 28 §:n 4 momentti, 36 §:n 1 momentti, 47 §:n 1 momentin 2, 4, 5, 8 ja 9 kohta ja 49 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 5 kohdan d alakohta, 9 §:n 1 ja 3 momentti ja 49 §:n 1 momentti laissa ###, 3 §:n 1 momentin 7 kohta laissa 934/2018, 21 §:n 2 momentin 3 kohta laissa 775/2009, 28 §:n 4 momentti laissa 663/2011 sekä 36 §:n 1 momentti ja 47 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 1127/2014, sekä

lisätään lakiin uusi 7 a, 15 a—15 c, 19 a §, 3 lukuun uusi 24 a §, 28 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 663/2011 ja 539/2014, uusi 5 momentti, lakiin uusi 33 b ja 38 a §, 47 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1127/2014, uusi 10 kohta, sekä lakiin uusi 49 a § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *huumausaineella*:

d) kat-kasvia (*Catha edulis*), meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja ja Psilosybe-sieniä, huumaantumistarkoituksessa käytettäviä kasvijauheita, -rouheita ja -valmisteita, jotka sisältävät dimetyylitryptamiinia, sekä sellaisia hampukasveja, jotka sisältävät delta-9-tetrahydrokannabinolia tai sen huumausaineksi luokiteltuja isomeerejä; huumausaineella ei kuitenkaan tarkoiteta hampun siemeniä, jotka ovat erillään kukinnosta;

7) *huumausaineen valmistuksella* tuotantoa lukuun ottamatta kaikkia menetelmiä, joilla huumausaineita voidaan aikaansaada, sekä puhdistamista ja huumausaineen muuntamista toiseksi huumausaineksi sekä huumausaineen erottamista sitä tuottavasta kasvista;

7 a §

Hampun viljely

Jollei 7 §:n 2 momentista muuta johdu, hampua saa viljellä vain, jos:

Luonnos

1) viljelystä on tehty etukäteen 19 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen; ilmoitus on tehtävä kunkin kasvukauden osalta viimeistään saman vuoden huhtikuun ensimmäisenä päivänä;

2) viljeltävä hamppulajike on tukikelpoinen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115 täydentämisestä lisävaatimuksilla eräille tukitoimityypeille, jotka jäsenvaltiot täsmentävät mainitun asetuksen mukaisissa, vuosia 2023—2027 koskevissa YMP:n strategiasuunnitelmissaan, sekä säännöillä, jotka koskevat hyvää maatalous- ja ympäristökuntoa koskevassa toimenpidevaatimuksessa (GAEC-toimenpidevaatimus) 1 mainittua osuutta annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2022/126 2 artiklan nojalla;

3) viljely aloitetaan siemenestä;

4) hamppua viljellään kuidun tai siemenen tuottamiseksi;

5) hamppuviljelmän yhtenäinen pinta-ala on vähintään 0,05 hehtaaria;

6) hamppua viljellään viljelijän laillisesti hallinnassa olevalla avoimella maatalousmaalla.

Hampun siemenet saa kylvää aikaisintaan viikon kuluttua 19 a §:ssä tarkoitettun ilmoituksen tekemisestä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske:

1) tutkimuksia, joilla varmistetaan siemenlain (600/2019) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen vaatimusten täyttyminen;

2) siemenlain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua testaamista ja viljelyarvokokeita;

3) hampun kasvinjalostusta, jolle on myönnetty 15 a §:ssä tarkoitettu lupa.

Tämän pykälän mukaisen ilmoituksen vastaanottamisesta ja käsittelystä ei peritä maksua.

9 §

Luvan myöntäminen

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus voi myöntää luvan huumausaineen valmistukseen, Suomeen tuontiin, Suomesta vientiin ja käsittelyyn sekä hampun kasvinjalostukseen.

Valmistusluvasta säädetään 12 §:ssä ja hampun kasvinjalostukseen myönnettävästä luvasta 15 a §:ssä.

15 a §

Lupa hampun kasvinjalostukseen

Hampun kasvinjalostusta saa harjoittaa vain Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen myöntämällä luvalla. Lupa voidaan myöntää enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Luonnos

Edellä 11 §:ää ei sovelleta tämän pykälän mukaiseen lupaan. Tämän pykälän mukainen lupa myönnetään, jos:

- 1) luvanhakija on yksityinen elinkeinonharjoittaja tai oikeushenkilö;
- 2) toiminnan tarkoituksena on uusien hamppulajikkeiden kehittäminen ja niiden hakeminen siemenlain 8 §:ssä tarkoitettuun kasvilajikeluetteloon;
- 3) toiminta on asianmukaisesti järjestetty sekä toimijalla on ammattitaitoinen henkilökunta ja toiminnassa tarvittavat tilat, alueet ja laitteet;
- 4) toiminta täyttää tässä laissa luvanvaraiselle toiminnalle säädetyt edellytykset, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Tämän pykälän mukaiseen lupaan voidaan liittää varastointia, käsittelyä, edelleen luovuttamista ja hävittämistä sekä muita vastaavia seikkoja koskevia ehtoja.

Tässä pykälässä tarkoitettuun lupaan ei sovelleta:

- 1) 19 §:ää; selvityksestä tämän pykälän mukaista lupaa koskevaa lupaharkintaa varten säädetään 15 c §:ssä;
- 2) 30 §:ää; tämän pykälän mukaisen luvan haltijan kirjanpitovelvollisuudesta säädetään 33 b §:n 2 momentissa;
- 3) 31 §:ää; tämän pykälän mukaisen luvan haltijan vuotuisesta ilmoitusvelvollisuudesta Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen säädetään 33 b §:n 2 momentissa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitettun luvan myöntämisen edellytyksistä.

15 b §

Ruokaviraston lausunto

Ruokaviraston on pyydettyessä annettava Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen lausunto 15 a §:ssä tarkoitettua lupaa koskevasta hakemuksesta ja luvan myöntämisen edellytysten täyttymisestä.

Ruokavirastolla on lausunnon antamista varten oikeus saada Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuselta ja luvanhakijalta välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä sekä tehdä tarkastus luvanhakijan tiloihin. Tarkastukseen sovelletaan, mitä 36 §:n 1 ja 2 momentissa ja 37 §:ssä säädetään. Ruokavirasto saa periä tarkastuksesta luvanhakijalta maksun. Maksusta säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992).

Ruokaviraston on annettava lausuntonsa neljän viikon kuluessa siitä, kun se on saanut kaikki tarvittavat tiedot lausunnon antamiseksi.

15 c §

Luonnos

Selvitys hampun kasvinjalostusta koskevaa lupaa varten

Edellä 15 a §:ssä tarkoitettua lupaa koskevassa hakemuksessa on esitettävä tiedot:

- 1) luvanhakijan nimestä tai toiminimestä, yhteystiedoista sekä yritys- ja yhteisötunnuksesta;
- 2) kasvinjalostustoiminnan luonteesta, laadusta ja järjestämisestä;
- 3) ajankohdasta, jolloin toiminta on tarkoitus aloittaa;
- 4) toimintaan osallistuvien henkilöiden koulutuksen tai kokemuksen kautta hankitusta riittävästä ammattitaidosta hampun kasvinjalostukseen;
- 5) toimintaan käytettävistä toimitiloista, laitteista ja alueista sekä niiden sijainnista;
- 6) vastuuhenkilöistä ja heidän sijaisistaan sekä heidän luotettavuudestaan;
- 7) varmistusmenetelmistä, joilla estetään kasvinjalostuksessa syntyvän materiaalin käyttäminen huumausaineena tai huumausaineen valmistuksessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lupahakemukseen liitettävän selvityksen sisällöstä.

19 a §

Hampun viljelyä koskeva ilmoitus

Hampun viljelyä koskeva ilmoitus on tehtävä kirjallisesti, ja siinä on oltava seuraavat tiedot:

- 1) viljelijän nimi tai toiminimi, yhteystiedot sekä mahdollinen yritys- ja yhteisötunnus;
- 2) hamppuviljelmän yksilöity sijaintitieto sekä pinta-ala;
- 3) käytettävien hampun kylvösiementen määrä lajikkeittain kiloina;
- 4) suunniteltu hampun kylvöpäivämäärä;
- 5) hamppusadon suunniteltu käyttötarkoitus;
- 6) tieto siitä, mitä viljelijä aikoo tehdä hamppukasvin niille osille, joita ei ole tarkoitus käyttää kuidun tai siemenen tuottamiseksi.

Viljelijän on toimitettava Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle kahden viikon kuluessa viljelyn aloittamisesta:

- 1) kopio siemenlain 4 §:n 5 kohdassa tarkoitettua vakuustodistuksesta;
- 2) yksilöity luettelo viljelijöistä, jotka ovat käyttäneet kylvöön saman siemensäkin siemeniä.

Luonnos

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä ja tekemisen tavasta.

21 §

Seuraamukset luvanvaraisen toiminnan rikkomuksista

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus voi peruuttaa tämän lain nojalla annetun luvan määräajaksi tai kokonaan, jos:

3) luvan myöntämiseksi 9 ja 11 §:ssä taikka 15 a §:n 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä ei enää ole olemassa;

3 luku

Luvanvaraisuudesta ja kielloista vapautetut aineet ja valmisteet

24 a §

Hamppua koskevat poikkeukset yleiskielloista

Edellä 5 §:n 1 momentissa säädettyjä hallussapidon ja varastoinnin kieltoja ei sovelleta:

1) hampun viljelyyn, joka on 7 a §:n 1 momentin mukaan sallittu;

2) 7 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun hampun viljelyyn.

Tuotettaessa hamppukuitua elinkeinotoiminnassa:

1) 5 §:n 1 momentissa säädettyä Suomesta viennin kieltoa ei sovelleta hamppuun, joka on viljelty 7 a §:n mukaisesti;

2) 5 §:n 1 momentissa säädettyjä Suomeen tuonnin, hallussapidon ja varastoinnin kieltoja ei sovelleta tariffi- ja tilastonimikkeistöstä ja yhteisestä tullitariffista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2658/87 liitteen I muuttamisesta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/1832 yhdistetyn nimikkeistön koodissa 5302 10 00 tarkoitettuun raakaan hamppuun, joka täyttää jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä asetuksen (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115, jäljempänä *suunnitelma-asetus*, 4 artiklan 4 kohdan toisessa alakohdassa ja saman artiklan 8 kohdassa säädetyt edellytykset.

28 §

Huumausaineiden hävittäminen vaarallisena jätteenä

Edellä 1—3 momenttia ei sovelleta hamppusadon hävittämiseen. Viljelijän on hävitettävä hamppusato, jos hampun viljely ei täytä 7 a §:ssä hampun viljelylle säädettyjä vaatimuksia.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen aineiden ja valmisteiden hävittämisestä sekä hamppusadon hävittämisestä.

33 b §

Hampun viljelyä koskevat velvollisuudet

Hampun viljelijän, joka on tehnyt Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen 19 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, on:

- 1) viipymättä ilmoitettava Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen toimintaansa koskevista olennaisista muutoksista;
- 2) pidettävä kirjaa viljelemästään hampusta sekä annettava Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen vuosittain tammikuun loppuun mennessä ilmoitus edellisen vuoden aikana viljellystä, varastoidusta, käytetystä ja hävitetystä hampusta sekä viljellyn hampun käyttötarkoituksista;
- 3) säilytettävä siemenlain 4 §:n 5 kohdassa tarkoitettu vakuustodistus kolmen vuoden ajan viljelyvuoden päättymisestä; jos alkuperäinen vakuustodistus on toimitettu kunnan maaseutuelinkeinoveranomaiselle, viljelijän on säilytettävä vastaavan ajan kopio vakuustodistuksesta;
- 4) säilytettävä kasvusto vähintään kymmenen päivän ajan kukinnan päättymispäivästä.

Mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, koskee myös toimijaa, jolle on myönnetty 15 a §:ssä tarkoitettu lupa.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kirjanpitoaineisto on säilytettävä vähintään kuusi vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana se on laadittu. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskusella on oikeus saada kirjanpitoaineisto nähtäväkseen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa säädetystä kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

36 §

Tarkastusoikeus

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen määräämällä, sen palveluksessa olevalla tarkastajalla on oikeus tarkastaa tiloja, joissa huumausainetta, huumausaineen lähtöainetta tai kuluttajamarkkinoilta kiellettyä psykoaktiivista ainetta tuotetaan, valmistetaan, varastoidaan, viljellään, säilytetään

tai muulla tavoin käsitellään. Tarkastusoikeus koskee myös Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen lupa- ja valvontatoiminnan piiriin kuuluvaa ennakkotarkastusta luvan myöntämisen edellytysten toteamiseksi.

38 a §

Ruokaviraston ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ilmoitukset Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuselle

Ruokaviraston on ilmoitettava Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuselle vuosittain kesäkuun loppuun mennessä hampun viljelijöistä, jotka ovat hakeneet hampun viljelyyn suunnitelma-asetuksen mukaista tukea, sekä otannalla valituista tuenhakijoista, joihin kohdistetaan paikan päällä tehtävä valvonta kyseisenä vuonna.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on viipymättä ilmoitettava Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuselle, jos tarkastuksella havaitaan, että 7 a §:ssä säädetyt edellytykset eivät täyty.

47 §

Huumausainelakirikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

2) laiminlyö tämän lain 6, 23 b, 29, 31 tai 33 b §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden, 30, 33 b tai 33 a §:n mukaisen kirjanpitovelvollisuuden tai 32 §:n mukaisen seurantavelvollisuuden tai sisäkaupan lähtöaineasetuksen 3 artiklan 1 kohdassa tai 8 artiklassa taikka ulkokaupan lähtöaineasetuksen 9 artiklassa säädetyt ilmoitusvelvollisuuden,

4) antaa vääriä tietoja tämän lain 12—15, 15 a, 16, 19 ja 19 a §:ssä, sisäkaupan lähtöaineasetuksen 3 artiklan 1 ja 6 kohdassa tai ulkokaupan lähtöaineasetuksen 7 artiklan 1 kohdassa, 13 artiklan 1 kohdassa tai 21 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa lupa-, ilmoitus- tai rekisteröintiasioissa tai olennaisesti laiminlyö tarpeellisten tietojen antamisen,

5) olennaisesti rikkoo 12—15 tai 15 a §:ssä tarkoitettuun lupaan liitettyjä ehtoja tai rajoituksia taikka harjoittaa hampun kasvinjalostusta ilman 15 a §:ssä tarkoitettua lupaa,

8) ei noudata, mitä sisäkaupan lähtöaineasetuksen 7 artiklassa tai ulkokaupan lähtöaineasetuksen 5 artiklassa säädetään merkinnöistä,

9) ei noudata, mitä sisäkaupan lähtöaineasetuksen 5 artiklassa säädetään asiakkaan selvityksestä, tai

10) viljelee hamppua 7 a §:n vastaisesti,

Luonnos

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *huumausainelakirikkomuksesta* sakkoon.

49 §

Muutoksenhaku

Tämän lain 12—15 §:n, 15 a ja 17 §:n sekä sisäkaupan lähtöaineasetuksen ja ulkokaupan lähtöaineasetuksen perusteella annettuun päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

49 a §

Lupia ja ilmoituksia koskevien henkilötietojen tallentaminen

Edellä 15 c, 19 ja 19 a §:n, 23 b §:n 1 ja 2 momentin, 29 ja 33 §:n, 33 b §:n 1 momentin ja 38 a §:n nojalla toimitetut henkilötiedot tallennetaan Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen ylläpitämään asiarekisteriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos hampun kasvinjalostusta koskeva lupahakemus on jätetty Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle kolmen kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta, kasvinjalostusta saa 15 a §:n estämättä harjoittaa siihen asti, kun Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on ratkaissut lupahakemuksen.

Tämän lain 33 b §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu ilmoitus edellisen vuoden aikana viljelystä, varastoidusta, käytetystä ja hävitetystä hampusta sekä viljelyn hampun käyttötarkoituksista on annettava ensimmäisen kerran vuonna 2025.
